

Jaarboek 1596
Poperinghe

Guido Vandermarliere

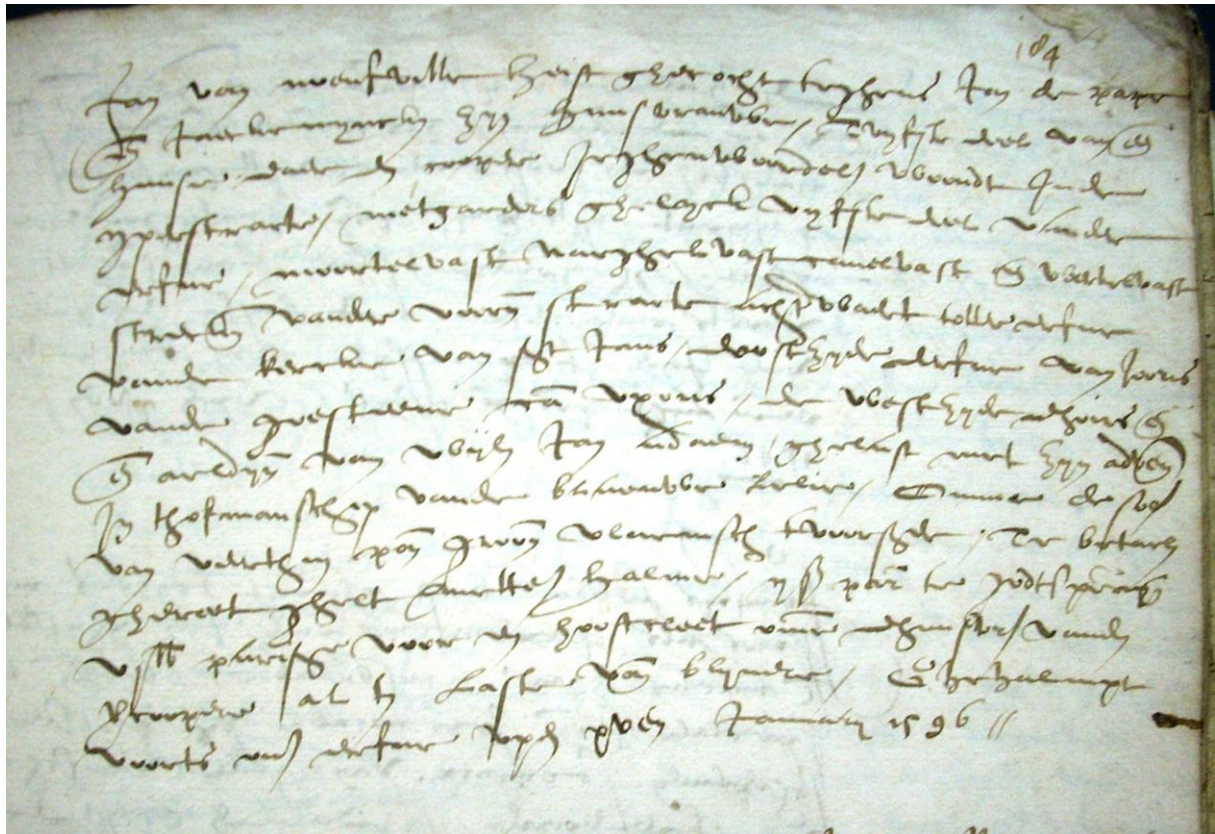
Inhoud

15 januari 1596 – 't Hofmanschap van De Blauwe Lelie 15 januari 1596 – Verkoop van grond in de Schoudemonthouck 15 januari 1596 – De heeren vande wet zijn allen tovenaars 24 januari 1596 – Vonnissen & consentementen januari en februari 12 februari 1596 – 't Inghelstraatje 12 februari 1596 – 't Reckhofstraatje 11 februari 1596 – Albrecht wordt landvoogd 21 februari 1596 - De zondagschool Februari – augustus 1596 – Fourage gekocht 6 maart 1596 – Vonnissen & consentementen maart 14 maart 1596 – Een roode liarde merrie 18 maart 1596 - Het octrooi op het verbod van de verkoop van bier buiten de porte 18 maart 1596 – 't Wydauwstick 18 maart 1596 – De Wildeman 19 maart 1596 – Jan Bollaerd bedreigd 20 maart 1596 – levering van wolfe – 26 maart 1596 - Ververie in de Yperstraat 26 maart 1596 – De Wullf in de Watoustraat 28 maart 1596 – Berouw bij verkoop hop 16 april 1596 - De zwynespriet 9 april 1596 – Een sacramentse hoere 8 april – 1596 – Beleg van Calais 20 april 1596 – Gebranden wyn Hout uit de bossen 7 Mei 1596 – Injuriën voor de amman 9 mei 1596 - Schuldbrief Claes Taluwe April - mei 1596 – Vonnissen & consentementen 27 mei – De Valkenberg Juni – juli 1596 – Vonnissen 1 juli 1596 – Het Doorneken 26 juli 1596 – Schuld van levering van bier 29 juli 1596 – Het Papelanghemeerschstraetken 12 augustus 1596 – Verkoop van hop 12 augustus 1596 – Wolle gekocht 16 augustus 1596 – De Cruysbroeders geven een rente aan Jan Jacobssoone 17 augustus 1596 – Het testament van Jan Jacobssone 30 augustus 1596 – De Oostendenaars vallen aan 31 augustus 1596 – Bomen geveld en gekocht 4 september 1596 – Brouwer Keerne koopt huis op grond Sint Sebastiaansgilde 23 september 1596 – De Wildeman 28 september 1596 – Christiaen de Berch wordt vermoord Oktober – december 1596 – Vonnissen 11 oktober 1596 – Een baeyde vilcke 23ste oktober 1596 – Nog twaalf paar volks op de Bruiloften De brouwers en het graan	1596
--	--------------------

12 november 1596 – 550 pond hoppe gezakt en gepakt 29 november 1596 – Steen heeft een rente van het Gasthuis 3 december 1596 – Vonnissen 20 december 1596 – De assysen op het bier en de Spanjaarden	
Stadsrekening 1596 – 1597	1596 – 1597

Jaar1596

15 januari 1596 – 't Hofmanschap van **De Blauwe Lelie** – SAP 366 - Halmen

Jan van Noeufville

heeft ghecocht teghens **Jan de Pape ende Jackemyncken** zijn huusvrauwe,
tvijste – 7de - deel vanden huuse daer de cooper jeghenwoordelick woont inde **Yperstraete**
metgaeders ghelyck vyfte – 7de - deel vander erfve,
moortelvast, naeghelvast, cavelvast ende wertelvast,
streckende vande voornoemde straete achterwaert totter erfve vande kercke van Sint Jans –
doostzyde derfve van **Jooris vande Goesteene**, causa uxoris – de westzyde dhoirs ende
aeldynghen van wylen **Jan Adaem**,
ghelast met zijn advenante **in thofmanschap vande Blauwe Lelie**
Omme de somme van veerthien ponden grooten vlaemsch - tvoorschreven te betaelen ghereet
ghelt metten halme –
ij schele parisis te godtspenninck –
vj pond parisis voor een hoofcleet –
omme dhuysvrouwe vanden vercoopere – al ten laste vande blyvere
Ghehalmpt voorts over erfve opden xv den janaury 1596

*Het hofmanschap zoals het hier bedoeld wordt, is als 'hoofdman' of centrale
chijsverantwoordelijke voor een bepaald terrein. Men stelt in het algemeen dat uit de aloude
Villa Dominicata de latere hoven ontstaan zijn, als een opsplitsing van deze villa. In het*

Latijn werden deze ‘mansae curtes’ genoemd. Deze hoven werden later nog eens opgesplitst in erven waardoor de chijs nog eens verdeeld werd. De oude ‘hoven’ en de daaruit vloeiende ‘hofmanschappen’ bleven echter nog lang verder bestaan binnen de grondchijsregeling.

Dat een dergelijk hofmanschip ook een eigen naam kreeg, komt niet zoveel voor. Buiten deze ‘Blauwe Lelie’ vonden we enkel nog het Hofmanschip van Amiens in de Leverstraat. Daarnaast zijn de Couterrente ende Overdamsche schuld bekend. In het algemeen wordt de chijsrente - ’s Heerens grondrente – genoemd.

15 januari 1596 – Verkoop van grond in de Schoudemonthouck – SAP 366 – Halmen

Jan deMey

heift ghecocht teghen **Jan van Renynghe ende Christynken** zijne huusvrouwe
Item jeghens **Kaerle van Renynghe ende Maycken** zijne huusvrouwe,
zeven vierendelen zaylandt ligghende inden **Schoudemonthouck**,
streckende metten zuuthende op tnaervolghende lant- de westszyde tlant van **Pieter Haezebaert filius Roelants**, cum suis – tnoorthende opde martwech – van oosten **Christiaen Stacen** – ghealst met vj schele parisis tsjaers in xv schele ten prouffyte vande aultaer van de H. Drievuldigheid tOnser Vrouwen
Item noch drie vierendeel ende xlj roeden en half **merschlandt** ligghende inde voornoemde houck metter noortzyde tvoorschreven landt – de zuudtzyde half de beke – toosthende de weeze van joncker Charles Clays – twesthende joncker **Jan van Pottelberghe** – zuuver goedt om zuuver helt – ghezondert tsheren lanftschult
Omme de somme van twaelf ponden grooten vlaemsch tghemet – tende mate, tende gheld –
te betalen deene helft ghereet ende dander helft binnen twee maenden daernaer voor dhuusvrouwe vande voornoemde vercoopers –
elck xv ponden paisis voor een hooftcleet
V schele parisis voor eenen godtspenninck
Xx schele parisis voor de ghemeen aermen
Twaelf ponden parisis te lyfcoope
Al ten laste van de blyvere
Ghehalmpt over erfve opden xvde january 1596

15 januari 1596 – De heeren vande wet zijn allen tovenaars - SAP 116 nr. 56
--

We halen dit stuk uit een proces even aan omdat het in deze tijd niet zonder gevaar was om iemand ‘tovenaar’ te noemen en zeker niet het gehele collegie van de wet.

Voor de Burgemeesters en schepenen van Poperinghe

Alvooren zegt desen heescher over het schriftelic verclaers ende relaes van **Jaspar Philips**, verweerder, van ulieden heeren wetcamere, daerby dattet blyct dat den verweerder behoirelic tot reclamatie, satisfactie ende beterynghe ter instantie vande heeschere es betrokken ende ghedaeght gheweest te rechte voor ulieden mijne heeren op den ijden van lauwe 1596 – de zelve relaterende onder het handteecken vande zelve heescher, ghecotteert metten letter A

Item exhibeert sijn schriftelicken heesch ende calaingne inhoudende achte ghecotteerde artickelen zonder de conclusien van diere, ter oppositie ende ulieden heeren camere inneghedient by den voorschreven opden voorschreven january 1596 –

waerby blyckt dat den heescher ende protestant heeft ghenomen sverweerdens laste de reclamatoire ende condemnatoire conclusien daertoe dienende – den zelven cotté B

Omme alle welcken faicten ende clachten van disfamatoire injurien ende scandalen te proberene ende te verifiëren in conformiteyt van het narratyf van sheeschers heesch, myne heeren believe te hoorene ende nerstelic te ondervraeghen de oirconden – *getuigen* - onderschreven wat hemlieden dies aengaende ende van de circumstantien van de publieke zake ende van **de gheprofereerde injurien** byden verweerder in verclaerynghe ende orrisie van justitie ende van de heescher, hemlieden respetivelic ende elcken ydere kennelic byzonder van dat den verweerder zoude hooghe ende overluydt hebben gheroupen ten daeghe by heesche verclaerst,

dat mijne heeren vande wet, alle tovernaers zijn,

zo den verweerder aenzeyde ooc niet min te wesen eenen **boeve, eenen toovenaar** desen heescher

Jan Castier – Jan Gloriaert

Opde 16de maart klinkt het al heel wat anders.

19 maart 1596

Commende daerinne te inhouden van de vierden, vde, vjde, vijde ende andere naervolghende artickelen onghefinteerde ende abusive reprochen, maintenerende d'oirconden van wegghen desen heescher, **beleedt gheweyst thebbene by drancke, so van ghoelycken zoude hebben gheweest desen protestant, met andere ghelyckte frivoliteyten** danof den verweerder tot vullinghe van papiere es userende, desen heescher de zelve persoonen salverende ende zo danighe reprochen excuseerende, affirmeert ...

Hij was dus geleid door de drank...

24 januari 1596 – Vonnissen & consentementen januari en februari – SAP 245
--

Op deze dag werden de volgende besluiten genomen:

Toegheleyt **Christiaen Tryoen** de somme van viij ponden parisis over tschoone maken ende onderhouden d'Oude maerct van alle vuuligheyt den tyd van een jaer incommende ten daeghe van hedent, te betaelen de helft te lichtmesse eerstcommende ende dander helft te St. Jansmessedaghe 1597.

*Daarnaast ging men akkoord dat Gillis Deroode als vooghd een stuk land ging verhuren: Gheconsenteert **Gillis de Roode** te verhueren by hallegeboden een stuck lands groote een ghemet ofte daerontrent inden Schoudemondhouck ligghende zonder culture.*

Op de 3de februari ging men over tot 4 condempnaties.

Eén betrof hier de koop van een 'waghenharnasch, één de koop van 'een koeye', Eén betrof 'verteerde kosten' en de ander was een 'appointment in het gebruyck van lande'.

*Op de 7de februari waren er zes veroordelingen. Eén betrof de 'doope ende leveringhe van een cachtele', een ander de 'coope van een **lynarde merrie**', één de koop van een merrie, één de 'coope ende leveringhe van hoppe', één de koop van een 'cverendeel coorne' en de laatste ging over de niet betaling van 'peerdewerk'.*

Met een 'lynaerde merrie' bedoelt men hoogstwaarschijnlijk een merrie in de kleur van 'lynnen' of dus een wit paard.

Op de 10de februari waren er twee veroordelingen over de koop van hop.

Op de 14de februari hadden we 3 uitspraken. Eén ging over de koop van 'hommel', een ander over de koop van twee ossen en de laatste over de koop van twee tonnen vis.

Opde 17de februari waren er 2 uitspraken, één over ‘*drie ellen ‘oultrefyne baeye*’ en de ander over de koop van een vierendeel kooren.

Op de 21ste februari waren er 3 uitspraken waarvan één de betaling van metselwerk en een ander de betaling van ‘goede ende loyale schuld’.

Op de 24ste februari hadden we 6 uitspraken. Daarvan zijn er drie omtrent ‘verteerde costen’ en een andere rond gewone schuld. De vijfde ging over de aankoop van bieren en de zesde de aankoop van hop.

Deze dag was er ook een consentatie.

Gheconsenteert **Jan Hazebaerd filius Charles** te procederen by decrete ter vercoopinghe van de immeuble ghedynghen naerghelaeten by **Jooris de Keyzere**.

12 februari 1596 – ’t Inghelstraatje – Halmen SAP 366

Jacques van Damme

heift gecocht teghens **Nicolas Cambey ende Michelynck** zijne huusvrouwe de helft van **een verbrande hofstede**, ligghende inde **Gasthuusstraete**, daer eertyt **Jacob van Loovelde** woonde, met ghelycke helft vande materialen daerup staende ende ligghende – streckende van vooren de straete – achterwaert tot inde beke – van oosten derfve van meester **Thomas van Rye** – van westen **tInghelstraetken** – daer dat omme de somme van xxx tich ponden grooten vlaemsch tvoorschreven v schele parisis voor godtspenninck, xv ponden parisis voor tvercoopers wijf een hoofcleet – vij pond parisis te lyfcoope – te betalen xix ponden grooten vlaemsch ghereet metten halme ende de reste naer de vulle betaelinghe, zes weken naer dien al ten laste vande blyvere Ghehalmpt voorts over erve opden xijden february 1596 Ghelast met xl penningen tsjaers de heere *Het Inghelstraatje waarvan hier sprake is, liep van het bestaande Engelstraatje tot aan de gasthuisstraat.*

12 februari 1596 – ’t Reckhofstraatje – Halmen SAP 366
--

Andries Pillaert

heift ghecocht tegen **Jan van Reninghe ende Christine** zijn wyf, twijfste inne txijde deel van eender verbrande hofstede ligghende metten zuutzyde in **tRechhofstraeten**, streckende vande dYperstraete achterwaert tot de schipvaert – de noortzyde derfve van **Jan Laurens** causa uxoris, ghelast met zijn advenant in x schele tsjaers de heere omme de somme van zes ponden grooten vlaemsch tvoorschreven Te betalen van half maerte naestcommende in een jaer – iiij schele voor godtspenninck – etc...

11 februari 1596 – Albrecht wordt landvoogd – Pauwel Heindericx

Den 11 februari 1596 dede den aertshertogh **Albertus**, jongsten broeder vanden keyzer Rodolphus, als gouverneur ende capiteyn generael vande Nederlanden, syne intrede in Brussel.

Den voorseyden Prinse sette terstont sterckelicker den oorloghe voort.

Albrecht VII van Oostenrijk werd geboren in Wiener Neustadt op de 15de november 1559 en zou te Brussel op de 13de juli 1621 sterven.

Hij was een van de vele zonen van keizer Maximiliaan II en van de Infante Maria van Spanje. Vanaf zijn elfde jaar verbleef hij aan het Spaanse hof, waar zijn oom Filips II over zijn opvoeding waakte. Op zijn achttiende werd hij benoemd tot kardinaal (1577).

Hij was landvoogd vande Zuidelijke Nederlanden van 1595 tot 1598. Na zijn huwelijk met de infante Isabella regeerde hij in haar naam de Habsburgse Nederlanden als soeverein van 1598 tot zijn dood in 1621.

21 februari 1596 - De zondagschool

Op de 21ste februari 1596 werden de ouders door het Poperingse magistraat opgedragen hun kinderen onder andere naar de zondagsschool te sturen.

We lezen het volgende: (SAP 468 – register van resoluties 1580 – 1629 f 59)

Lasten voortan ende bevelen wel expresselick alle

vaeders, moeders, vooghden, meesters ende vrouwen, hebbende kinderen, weezen, cnechten, dienstbooden, heurlieden te zenden ter kercke ende goddelycke diensten metsgaders te zenden **ter schoole ende catechisatie** commende alle zondaghe zal onderhouden of onderwezen te zyne... onser heyllige kersten ghelove danoff ende vreeze Gods - op peine van alle de faulten by hemlieden te verantwoorden.

Daarbij werd ook weer aan de jeugd verboden te spelen op de marct ofte andere publycke plaetsen gedeurende den goddelicken dienst.

Februari – augustus 1596 – Fourage gekocht - SAP 116 – nr. 54

Matthijs Sanche heeft ghecocht

jeghens **Jaqes Proventier** alle foraige, te weten hoy, stroy ende crut metghaeders een vijchtich boem schoeven ende ock alle het kaff

ende noch twee zwarte versen ende dat omme de somme van derthien ponden grooten Vlaemsch, welcken voornoemden partijen kennen den voornoemde Matthijs ontfanen te hebben te zynnen contentemente desen voorseide somme –

Ick Matthijs voorseyt belove ic te betaelen ofte den bryngher deser – den eersten dach van october sesentneghentich

ij schele parisis van een godspennynck

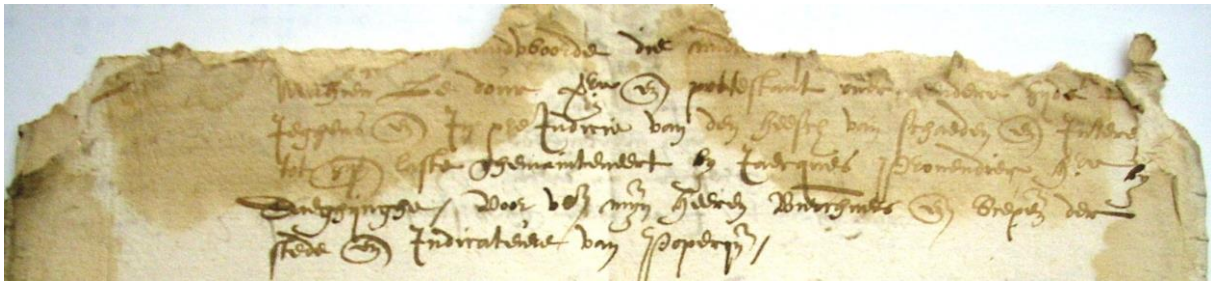
ende te lyfcoope xl schele

behouden dach dye es ghedaen inde presensie van Mathieu Maerten ende Maerten Verbeke ende Charles Mechiel

in kennesse der waarheyt – zo hebbe ick Matthijs voorseyt mijn ghewoonelicke hanteeken hier onder ghestelt

actum desen vijfsten dach van december 1595

by laste Matthijs Sache

Andwoorde die ...

Mahieu Ledour, verweerder ende protestant over andere zyde

Ende jehens ende in prejudicie vanden heesch van schaeden ende interest tot zynen laste ghemainteneert by **Jacques Proventier**, heescher by daeghynghe, voor ulieden mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede ende judicateure van Poperynghe.

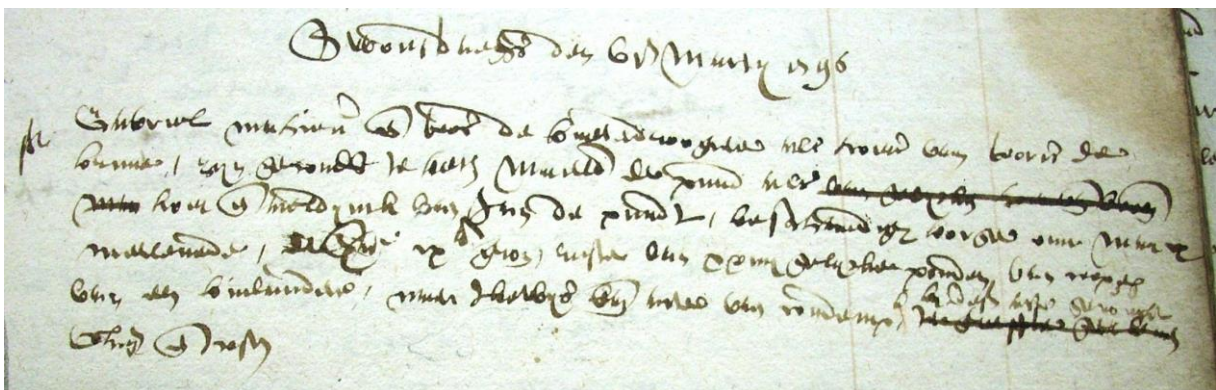
1

Alvooren desen verweerder concluderende, tendeert ten fyne pertinente ende van aboslutie, quaede cause, quycte, heeschende kosten, obsterende den heescher van nullyteit ende onghefundeertheit vanden subjecten betrecke ter desen instantie, by dat de gheconvenieerde verweerder noynt en zal werden achterhaelt ende betuygt van apprehensie van eenighe goedynghen van eenen Mathieu Sanse, inder voughen ende vormen zo den heeschere stoutelic ende buuten waerheyt poseert, twelcke over sulcx desen verweerder, protestant ontkent expresselic.

Ij

Nemaer in alle ghevalle, den zelven verweerder ten goeder trouwe procederende en wilt niet ignoreren ofte loochenen of hy en heeft op den xvjde decembris xvc iiij xx xv de, - 16 december 1595 – verappointeert ende gheaccordeert gheweest metten voornoemde Sanse, ter causen vande note possessie ende culture voor den tyt van een jaere, van ontrent vijf ghemeten bedryfs, tot pastoraige van drie coebeesten, hem toebehoorende, ten pryse ende advenante van zes ponden grooten vlaemsch, tzelve jaer ghedeurende, ter hofstede die den voornoemde Sanse by pachte was ghebruuckende jehens den heescher, alles in conformiteyte vande pachtbriefve te dien breeder ghevende ghetuyghenese ten desen annex.

6 maart 1596 – Vonnissen & consentementen maart – SAP 245

Swondaeghs den vjde marty 1596

Gabriel, Mahieu ende Joos de Bueterdrooghere als hoirs van **Jooris de Brune**, zijn ghecondempneert te betaelen **Maillard Depuud** als hoir ende aeldynck van **Jan de Puudt**, beschaedicht borghe over **Marcx Merlevede**, de somme van ix pond grooten – reste van xxiiij ghelycke ponden van coope van **een binlandere**, naer tbewys vande acte van condempnatie by desen acte ghevought – Ghegroot ende costen.

Op de 9de maart waren er twee veroordelingen; één rond de koop van hop en een andere rond de betaling van handwerk.

Op de 15de maart tellen we 6 veroordelingen waarvan er twee waren rond de koop van hop. Eén ging over de koop van land en één rond een erfeniskwestie. Verder was er nog de betaling van een lening aan de kerkmeesters van Sint Jans en een ander was een gewone schuld.

Op de 20ste maart tellen we 4 veroordelingen; drie rond geldschulden en één over de ‘coope ende leveringhe van ‘Vriessche botere’.

Op de 27ste maart vonden we de volgende veroordeling:

Jacques van Thune es ghecondempneert te betalen meeser **Gheeraerd Baervoed**, chryrurgien x pond parisis van een cure ghedaen an **Willem de Cuupere** by den verweerder gheinsereert – ghegroot ende costen.

Op de 30ste maart ging men akkoord met de verkoop van gronden te Houtkerke. Daarnaast zien we nog 5 veroordelingen.

Twee betreffen de koop van hop, één de levering van ‘laekene ende baey’.

Mahieu de Tourcoing es ghecondempneert te betalen Michiel Libre xxiiij pond x schele parisis van landwerck met peerden ende reste van de coope van een koeye.

14 maart 1596 – Een roode liarde merrie - SAP 395 - Renten
--

Pieter Zoullof belooft wettelick te betaelen **Jan van Yseghem** als transpoort hebbende van **Mahieu Marty** -

de somme van thien ponden grooten vlaemsch - partie van xxj pond x schele grooten vlaemsch - van coope ende leveringhe van **een roode liarde merrie** -

de voorseide thien ponden te betaelen by twee payemenen –

djste – *’t eerste* - gevallen te lauwe laetstleden ende de tijde – *tweede*- vallende te septembris eerstcommende -

opt jeghenwoordighe jaer 1596 –

naer tbewys vande cedulle - ende van de transporte - danaff wesende –

daerinne verbindende twee peerden ende een waeghene hem debiteur nu ten tyden hem

toebehorende ende daermede hy daegheicx rydt -

omme executie - Actum den xiiij de marty 1596 -

Present Willem Devos ende Alaerd de Roode vervanghende schepnen.

18 maart 1596 - Het octrooi op het verbod van de verkoop van bier buiten de porte -
--

Copie

Philippe, by de gratie Godts, conynck van Castillien ...

Ende domnateur in Asie ende Africque

Allen de genen die de jeghenwoordighe zien zullen, saluyt

Van wegghen onsen wel beminden, die bailliu, burghmeesters ende schepenen onser stede van Poperynghe,

Zoo over hemlieden als inden naeme van 't generael ghemeente aldaer –
ons verthoont gheweest, hoe hemlieden voorzaeten in de wet, int jaer xvc lx, - 1560 - van ons
vercreghen hebben oopene briefven van octroy, een edicte voor den tyt van thien jaeren, dat
men gheen cabaretten, noch tavernen en zoude moghen houden, noch wijn ofte bier vercopen
binnen den halfven myle int ronde vande voorseyde stede –

elders dan binnen den bevanghe ende jurisdictie van diere

**ende dat alle dien als dan cabaretten ofte taveernen waren houdende ende wyn ofte bier
vercoopen binnen de half myle int ronde,**

vut de bevanghe ende jurisdictie der zelve stede, hemlieden daeraff verdraeghen zouden ende
binnen eender maendt tyts naer de publicatie van den voorseyde edicte, zouden ophouden – op
de pene van xxv pond parisis t'onsen proffyte – te verbueren by elcke dien in gebreke
wesende ende boovendien arbitrairlick ghestraft te worden, blyckende byde voorseyde
letteren van octroye an ons ghe-exhibeert

ende alzo de voorseyde thien jaren over lanck verschenen zyn

ende dat duer de voorleden intrestive oorloghe, troubelen ende devastatien vanden lande, de
supplianten ofte haerlieden voorzaeten niet en hebben mueghen ofte kunnen solliciteren de
continuatie van de voorseyde octroy,

obsterende¹ de groote liberteyt,

zonderlinge by onse rebellen geusurpeert ende bevindende nu ten tyde de continuatie vande
zelven edicte meer dan noodicht te zyne –

vut consideratie dat eenighe cabaretten ende taveernen wederomme terug ghecommen zyn
binnen de halfve myle van de voorseyde stede,

tzedert het expireren van den voorseyde octroye, contrarie ende in vilipendentie² van onse
voorseyde placcaeten, als onoirbaer **ende daer dickmael veel questien ende gevechten, ja
somtyts dootslaeghen gheschieden duer de ongheregeltheden van dronckenschap –**

daertoe ende zunderlinghe gheconsidereert dat de voorseyde cabaretten ende taveernen zyn
allessins prejudiciable ende zeer dangereux voor alle d'inwoonders der zelve stede, als niet
besloten,

ter cause vande daghelicxsche excursen van ons ende **slants vianden ende vrybuyters der
stede van Oosthede**, die dickmael schuylen ende latiteren³ in de bosschen ende wildernissen
daerontrent ende heffen contributien van veele naerghelegen dorpen –

niet voorder geleghen dan ontrent een myle van de limiten der voorseyde stede van
Poperynghe, van waer de voorseyde vrybuyters ende vianden hemlieden zouden moghen
secretelick schuylen inde voorseyde dangereuse cabaretten ende taveernen ende by dien
middelen attesteren huerlieden viantschap opde voorseyde stede ende haer inwoonders,
welck dangier aldermeest ende voor al staet te overweghen ende inne te zien,

biddende daeromme zeer ootmoedelick,

dat ons gheliefven wilde hemlieden te verleen nyeuwe oopene briefven vanden voorseyde
octroy ende edicte voor eenen anderen tyt van vyfthien jaeren – innegaende ten daeghe van de
permissie ende daer beneffens (ghemerct daenstaende periculen van daege te daeghe
vermeederende ter cause van de oirloghe van Vranckryck – ten grooten verdriete van alle

¹ Obsteren : hinderen

² Vilipendentie: WNT erachting, versmading, smadelijke bejegening. Van de 16de tot de 18de
e. in ambtelijke taal in gebruik geweest.

³ Latiteren – WNT - verbergen, schuilhouden. Van of m. betr. t. personen die gerechtelijke
vervolging ondergaan of hiervoor vreezen. Sinds lang veroud.

↪2. Schuilgaan; verborgen of onzichtbaar aanwezig zijn. Van personen en zaken. Sinds lang
veroud.

dinwoonders der voorseide stede – tordonneren het deport van de voorseide dangereuse cabaretten of taveernen binnen den tydt van acht of veerthien daeghen, naer d'insinuatie den tavernieren oft weerden te doene op den boete van vijftien guldens tonsen proffycyte ende op arbitraire correctie als boven
 doen te wetene, dat wy de zaeken voor overghemerct ende hierop ghehadt advis van onsen lieven ende getrouwen – die president ende luyden van onsen raede in Vlaenderen, - naerdien zy tzelve onse fiscaelen aldaer oick ghecommuniceert hebben – eenigher wesende ter bede ende begheerte vande voornoemde van Poperynghe supplianten – hebben gheordonneert ende ghestatueert – ordonneren ende statueren – by maniere van edicte by desen
 dat men van nu voortaan ende gheduerende den tyt van thien jaeren naerstcommende ende achtervolghende gheen cabaret ofte taverne en zal moghen houden, noch wyn ofte bier vercoopen binnen der halfver myle int ronde vande voorseide stede van Poperynghe – elders dan binnen den bevanghe ende jurisdictie van diere –
 ende dat alle die gheene der jeghenwoordelicke herberghen, taveernen ofte cabaretten houden ende wijn ofte bier vercoopen binnen der halfver myle int ronde vut den bevanghe ende jurisdictie der voorseide stede –
 hen daeraff verdraeghen zullen ende binnen eender maent tyts naer de publicatie van desen van daer vertrecken ende gaen elders daert goedduncken zal
 op de pene van vijffventwintich ponden parisis onser vlaemsche munte t'onsen proffyte – te verbueren by elcken van gheenen die daeraff in ghebreke zullen wesen ende daerenboven arbitrairelick gestraft –
 behoudelick dat de voornoemde supplianten in recognitie ende erkennisse van onsen hoocheyt ende souveriniteyt ghehouden zullen worden te betaelen t'onsen proffyte de somme van twintich ponden parisis erfvelicke rente tsjaers - telcken kersdagh - in handen van onsen ontfangher generael van West Vlaenderen jeghenwoordich of andere toecommende die ghehouden wort daeraff ontanck te maecken, rkeneinghe ende bewys ende religue te doene tonsen proffyte metten andere pennynghen van zijnen ontfanck –
 ende dat vanden tyt van de date vande desen de voorseide thien jaeren lanck geduerende behoudelick oick dat zy t'onsen verzeckerthede zullen ghehouden worden daeraff te gheven ende leveren in onse rekenkamer te Ryssele huer verbanbriefven in goeden forme onder de zeghele der zelve stede.
 Inde welke desen onsen jeghenwoordighen brieff gheinsereert zal wesen om aldaer bewaert ende gheregistreert te worden –
 ende dit binnen acht maenden naer de date van desen –
 Ontbieden daeromme ende bevelen onse lieven ende ghetrouwen
 die hoofpresident ende de luyden van onsen secreten ende grooten raede –
 president ende luyden van onsen voornoemde raede in Vlaenderen,
 president ende luyden van onsen voorseide rekencaemere te Ryssele,
 bailliu van Poperynghe ende allen anderen rechteren, justicieren ende officieren van onsen lande ende graefschape van Vlaenderen dien dit begeren zal –
 dat zy ter begheerde vande voorseide supplianten of van huere ghecommitteerde dese onse jeghenwoordighe ordinantie, edicte ende statuyt publiceren ofte doen publiceren van stonden aen alomme binnen de bedryfve van huere jurisdictie of offitie
 ende de selve ordinaire edict ende statuyt met alle de inhouden van desen
 inder vueghen ende manieren voorseit zy
 ende alle andere dien dit aengaen zal moghen huere stedehouden ende elck van hen byzondere, zoo hen toebehooren zal –
 onderhouden ende observeren ende doen onderhouden ende observeren,
 scherpelicke ende rigoreuselick

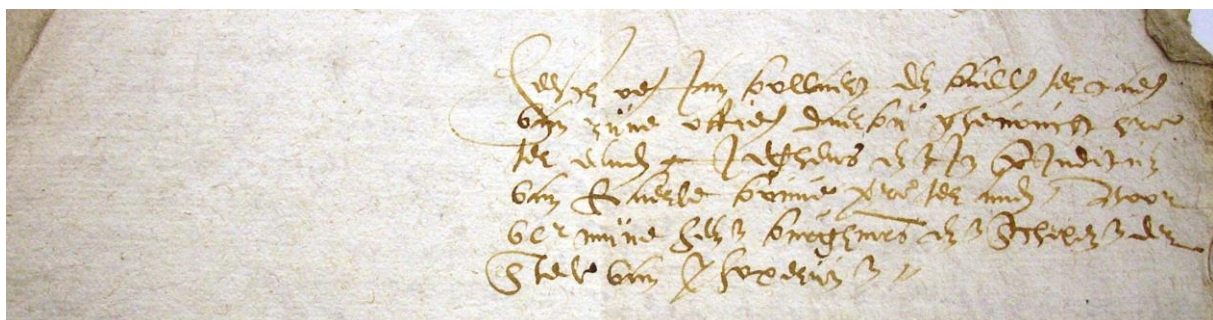
zonder daer teghens te doene op ghedoocht ghedaen te wordene ter contrarien in eenighe manieren procederende en doen procederen jeghens den inbrekers en onghehoorsaeme vandien – by rigoureuse executie vande pene voorseid realycken ende by feyte, zonder verdragh, faveur ofte dissimulatie, niettegenstaende oppositie oft appellatie ghedaen of te doene ter contrarien ende zonder prejudicie van diere – want ons alzo ghelieft ende want men van desen onsen brieff in diverssche plaetsen behoeven mochte, willen wy dat aen t’vidimus van dien onder zeghel autenticq ofte aeyde copie ghecollationeeert ende geteeckent by een van onse secretarissen volcommen ghelove ghegheven zy als aen aen desen onsen originalen brieff des toorconde zoo hebben wy onse zeghel hier an doen hanghen ghegheven in onsen stadt van Brussele den achtiensten deser dag binder maendt van maerte int jaer ons heeren duysent vyff hondert zesentneghentich van onsen rycken te weten van Napels ende Jherusalem txliij, - 44 - van Castillien, Aragon, Sicilien ende andere t’l-xlj te – 41 - ende van Portugal ’t xvij te - 17de - ghezeghelt met eenen grooten zeghele s conynx ons heeren van rooden wasse vuthanghende dobbelen steerte van parchemyne ende op den remploy ghescreven by den conynck in zynen raede – gheteckent de Berty ghecollationeeert jeghens d’originele letteren van octroye ende edicte gheschreven in parchenmyne ghezeghelt ende gheteckent als boven ende daermede bevonden accorderende ghereserveert de titulen van zijne majesteyt by my J. Maeman

18 maart 1596 – ‘t Wydauwstick– SAP 366 – Halmen

Meester Mahieu de Pours heift ghecocht tegen **Maycken de weduwe van Maillaert de Brune**, ende teghen **Willem de Snepere**, huer bystaenden man, neghen vierendelen lants ligghende inden Haeghebaerthouck, ghenaempt **tWydauwestick**⁴ – streckende van noorden tegehn tlandt van **Michiel Longuespey** causa uxoris – van oosten de Reneghelststraete – van zuuden **Boudewyn Bueten**, ...

19 maart 1596 – Jan Bollaerd bedreigd – SAP 116

Heesch omme **Jan Bollaerd**; den bailliu ter cause van zijne officie daerby ghevought, heeschers ter eender
Jeghens ende in prejuditie van **Kaerle Bouve**, verweerder ter anderen
Voor ulieden mijne heeren, burghmeesters ende schepneen der stede van Poperynghe.

⁴ Een wydauw is een soort wilg

Alvooren volghende de rechten es eenen yeghelicken verboden yemandt te naer te spreken
 met onbehoirelick ende injurieuse woorden op peine van correctie
 Zo oick volghende de statuten der voornoemde stede;
 alle brauwers verboden es gheen bieren by kannen te vercoopen op peine van verbodt van
 ambacht ende boete
 Nu es zo dat belieft heeft de voornoemde verweerder – *dus Kaerle Bouve* - te commen ten
 huuse van de voornoemde Bollaert met een canne naer tvertrecken vande Spaensche soldaten
 ghelogiert binnen den zelven stede –
 laetst ende ghecommiteert werden met commissarissen naer Duunkercke –
 aldaer willende bier ghetrocken hebben –
 ende naer weygherynghe desselfs heeft ghedreect tzelve te willen doen gheven met fortse,
 verdreeghende de zelve canne op thoofte vande ghene vande huuse vande zelve Bollaert te
 slaene –
 hemlieden ende den voornoemde Bollaert injurierende met vele diffame woorden als
teerschuuvere, zuupere van 't gemeente
 ende andere gelicke injurieuse woorden in spetie maekende ten laste van het collegie, met
 voorgaende onbehoirlicke **zweerynghe als daer by Gods Sacramenten** ten diverschen
 tyden ende anderssins.
 Ende also tzelve niet en es lydelic zonder punitie concludeert heecker ende tendeert ten fynne
 dat by ulieden heeren sententie diffinitieve
 ende over recht ghewyst ende veclaerst wort
 dat dheescher hem van de verweerder met ghoede causie becroont ende beclaecht heeft,
 dienvolghende zal den verweerder in vulcomen van de voornoemde mesdaet
 ghecondempneert weze te compareren in schepen camere
 ende aldaer God ende justitie verghevenesse te bidden ende zyne ghedrechede ende
 gheinjurierte partie voor mijn voornoemdee heeren
 verghevenesse te bidden op zijne bloote knyen
 met wederroupen ende leetwezen vande voorgaende dreichementen, fortsen ende injurien,
 zal voorts ghecondempneert wezen dezelve verweerder te ghaene ende gheleit te wesen
 tusschen twee dienaeren der voorseide stede in zijn linwaert met een onghebrande tortse in
 zijn handt –
 ter eere ende proffytte van de heilighen sacrament vande processie
 aldaer andermael wederroupende zijn voorgaende dreechementen zo met fortse als
 anderssins ende besonder injurie,
 voorts ghecondempneert te wezen te gheven twee razieren taerwe ten proffytte vande aermen
 der voorseide stede
 metghaders ander raziere omme by den heescher ghedistribueert te wezen ten proffytte van
 den aermen,
 emmers alles ende uterlic ter discretie van ulieden mijne voornoemde heeren met boete ende
 costen.

18 maart 1596 – De Wildeman – Halmen SAP 366
--

Jan van Reninghe

heift ghecocht teghens **Eloy Mooreel ende Gheleyne** zijne huusvrauwe
 een huus, erfve ende cateylen ghehaempt **den Wildeman**,
 staende upde oude mart deser stede – met alle cateylen incluus wesende ten zelven huuse
 ende de voornoemde Eloy toebehoorende, moortelvast, naeghelvast ende cavelvast –
 streckende van vooren ter Oude Marct – achterwaert tot inde schipbaert –
 de zuutzyde de vischmart – de noortzyde derfve van wylen Danneel Caenen –

ghelast met xix parisis tsjaers den heere –
 voorts zuuwer goet –
 ende dat omme de somme van vier hondert en vichtich ponden grooten vlaemsch tvoorseide
 te betaelen met den halm ghereet
 Ij schele parisis voor godtspenninck

Xxiiij pond parisis te
 lijfcoope
 Twee dobbel
 ducaeten in spetien
 voor een hoofcleet
 Met belofte van
 garante jeghens
 yeghelicken – al ten
 laste vande blyvere
 Ghehalmpt voorts
 over erfve upden xvij
 marty 1596

*De Vismarkt – Van
 Cleve*

20 maart 1596 –
 levering van wolle -
 SAP 395 - Renten

Marie Staessen kent
 wettelick schuldigh
 tzyne **Franchois**

Diedeman -

de somme van xij ponden grooten vlaemsch van coope ende leverynghen van wolle -
 te betaelen ter beliefve van de voornoemde crediteur -
 daerinne verbindende een lyne lands liggende inden Schoudemonthouck - gemeene in een
 stick van vier lynnen met Christiaen ende Andries Staessen -
 metgaders de kinderen van Gheleyn Staessen
 Item een ghetauwe datter verclaerst ter ambachte vande draperie wille - graene ende alle zyn
 huuscatheil - gheene gezondert -
 omme executie -
 Actum den xx marty 1596 - Present Guillaume Devos - vervanghende Alard de Roode,
 schepen

26 maart 1596 - Ververie in de Yperstraat - SAP 395 - Renten

Jacob vande Walle transporteert inden handen van **Jaques vande Walle** zynen zone ghestelt
 vut vooghdie ende ghemaect zynen zelfs -
 zyne ververie - edifie ende catheilne mette allaeme vande ververie ende datter al toegaet -
 staende ande de beke op **dYperstraete** ten straetken tusschen thuus van meester Jan Beyens -
 ende de brauwerie van Pieter van Beveren -
 omme by de voornoemde Jacques - present den transport accepterende - voorder vande
 voornoemde vurwaere ende allaeme te gebruycken
 als van zyn eyghen ende eyghen goet

Actum den 26 marty 1596 -

Present Loys Makeblyde burghmeester - Guillaume de Vos ende Gheleyn vande Clyte
schepenen

26 maart 1596 – De Wulff in de Watoustraat – SAP 395 – Renten

Guillaume de Vos heeft gecocht jeghens **Loys vande Goesteene ende Willemynne** zyn wettelicke gezelnede –
een erfvelicke losrente van iiij pond tsjaers - den penninck xvj -
voor de somme van lxiiij ponden grooten vlaemsscher munte –
wannaff de voornoemde vercoopers hemlieden gekent hebben vernought -
dijste jaer vallende ten xvde zessenneghentigh end alzo voorts van jaere te jaere in gelycken daeghe -
totter lossynghe die men zal moghen doen teenen payment met gelde van permissie -
daerinne verbindende eerst een huus, schure stallen, boomgaerd opgaende ende draeghende boomen - groen ende drooghe cateilen op de Watousstraete -
groot van land de zelve hofstede twee gemeten ofte daerontrent -
streckende van de voorseide straete aghterwaerts tot den steenwegh - van noorden Clays van der Doene - van zuuden de plecke genaemt **de Wulff** - zuuver goed ende onbelast -
Item een andere behuuse hofstede inden Haeghebaerdhouck - groot van lande xvij gemeten ofte daerontrent met een hofstedeken daer Maillaerd Fernyn eertyds woonde.

28 maart 1596 – Berouw bij verkoop hop - SAP 116 – nr. 63

Christiaen Labaer, verweerder, hem betrocken vyndende van **Jan Quatghebuer**, heescher, omme de leverynghe van **vijf hondert ponden hommele** ten prijse van vichtien ponden parisis elck hondert,
zeght voor burghmeesters ende schepenen vander stede van Poperynghe tnaervolghende:

Inden eersten es waerachtich dat den voorgaende coop ende voorwaerde gheschiede in **De Maeght van Ghent** wannoff den heescher des anderendaeghs snuchtens langhe binnen de xxiiij – 24 - hueren quaem **penitheeren** ten huuse van heeschers huusvrouwe, constateere inne tszelve berauw ofte statuut.

Ende dat omme dien wille dat den verweerder hem beclouch dat hij vande zelve naght gheen rust van zyne huusvrowue ghehadt en hadde omme den coop die hy ghedaen hadde.

Oic omme dies de voorwaerde behelsde

dat zoo wie in ghebreke bleefve van leveren ofte ontfanghen,

zoude verbueren xij – 12 - pond parisis ten proffyte vande **Heilighe Drievuldicheit tOnser Vrouwen**,

zo heeft den zelve verweerder zeere begheert dat men tzelve zoude verzwynghen ende hem in gheen cost bryngghen – ick zal taefvent zeven ofte achte stoopen bier te besee gheven, twelck al suffisantelic blycken zal eist noot.

Mits welcken de verweerder concludeert ende tendeert ten fyne

dat hem den heescher met quade ende indirecte cause becroont ende beclaecht heeft

ende by myne voornoemde heeen gheweesen niet ontfanghelic,

den verweerder absolverende ende den heescher condempnerende inde costen vande processe ten tauxatie op als employerende tnnoble offitie vande juge,

biedende pruefve dies noot zijnde.

Ghedient den 28ste marty 1596 – copie par Pours

Penittheeren = berouw hebben

Uit het berouwstuk blijkt ook dat de tegenpartij of eiser, Jan Quatghebeur toch wilde dat de koop van de hop doorging, ondanks het berouw van Christiaen Labaere.

16 april 1596 – Een hommelperse en de zwynespriet - SAP 116 - Nr 40

De hierna volgende getuigenisverklaringen gaan over een gevecht. We begrijpen er uit dat De Paepe zich wilde verdedigen tegen Michiel van Beddeleem die hem met een stuk hommelpertse bredreigde.

Informatie preparatoire ghehoort ten beled van **Antheunis Winnebroot** als bally vander stede ende heerliche de van Poperynghe op ende ten laste van **Jacques de Pape** vande vermetelicke woorden by hem ghesproken considerende de quetsuere by hem Paepe gheinsereert anden persone van **Michiel van Beddeleem** ende luut zo hier naer volght:

Alzo **Gheraert Barvoet**, chirurgien van zynen style ende duerwaerder van de wetcaemer binnen den voornoemde stede, oudt lij – 52 - jaeren ofte daer ontrent, ende **Jan Melis filius Claes**, jonckman onghewet, huudevetter van zynen style, oudt xxiiij – 24 - jaeren ofte daer ontrent, ghesaemdelick ghevraecht op de voorschreven berommelicken woorden by den zelve Jacques ghesproken

ghetuughen voor waerachtich beede tsaemen daer toe hogher ten eede vermaent, hoe dat bede de voorseide ghetuughen op den xvij – 17de - aprilis 96 wesende ten huuse van **Jacques van Thuune** alwaer den voornoemde Jacques de Pape **ghevanghen** was om tvoorseide faict anden voornoemde Michiel gheperpeteert ende onder andere woorden hoorden zy ghetuughen den zelve Jacques belyden ende verhaelen

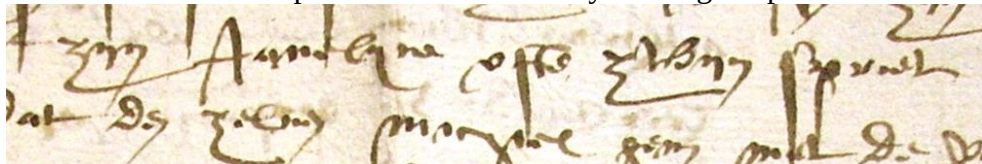
hoe dat hy op den xvjde – 16de - aprilis 96 commende van Westvleteren teghens den avent ende staende voor zijne duere

es by ghevalle aldaer gecommen den voornoemde **Michiel van Beddeleem** alwaer den zelve Pape eerst heift anghesproken den zelve Michiel,

zegghende wilt ghy een ander tyt tpart vut mynen huuse halen, zo doet dat eer ghy betaelt zyt, maer en haelt myn goet niet achter dat ghy betaelt zyt, waer op Michiel zoude gheseit hebben ontbet ende vertouft wat - Ick zal u gaen gheven een paiment

midts dien den zelve Michiel lopende in thommelhoff daer ontrent om een stock van een hommelpertse commende also naer den zelve Pape

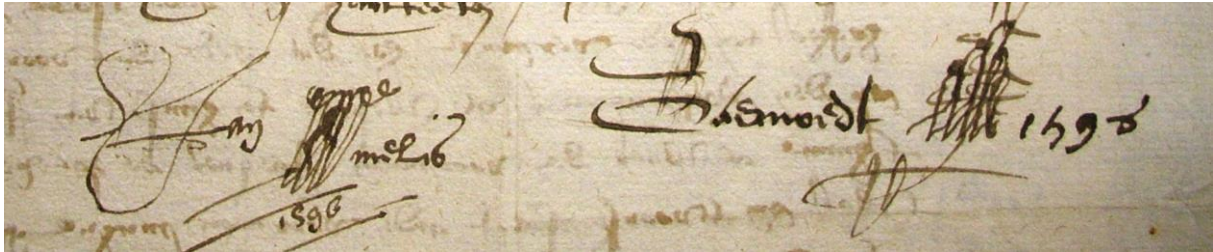
ende den voorseide Pape tselve ziende es in zyn huus ghelopen haelende

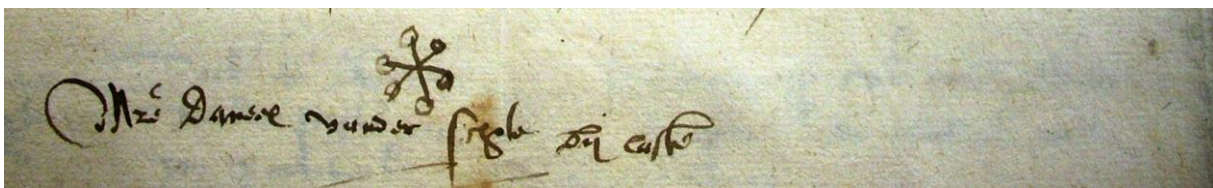
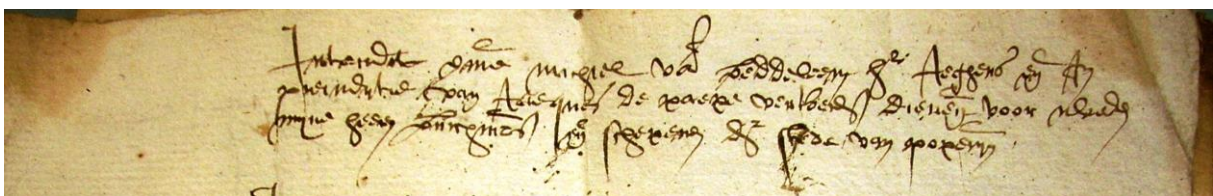
zyn janelyne ofte zwynespriet ende vut commende naer dat den zelve Michiel hem met de voorseide hommelpertse een slach op zyn rick gheslegghen hadde

zoo heeft den zelve Pape den voornoemde Michiel ghesteken met **den zwynespriet** dat hy ter eerde ghevalen es, al zoo fortelick ghesleegghen dat hy hem zelve ghegriefft heift in zyn eyghen handt met de naeghels die in zyn zelfste zwynspriet waren

ende boven dien noch eenen slaghe ghegheven zonder nochtans te verclaeren waer dat hy den
 zelve Michiel zoude gheslegghen hebben,
 de voorseide depositanten verclaersden dese depositien als ghehoort hebbende tselve vut den
 monde vande zelve Jaques de Paepe –
 niet bredders wetende sluiten haer ghetughenessen onder haerlieden hantteeken
 Jan Melis - Aernoudt Chys

Meester Daneel Vander Schote, chirurgien van zynen style,
 oudt xlvij – 47 - aeren ofte daer onmtrent,
 ghetuught voor de waerheit daer toe hem eede ghestaeft,
 dat hy op den dach naer dat **Michiel van Beddeleem** ghequetst was,
 hy die spreict, ghecommen es ten huuse van **Jacques de Pape**
 ende aldaer ghevraecht an den zelve Jacques huusvrouwe omme te ziene den stock of
 tgheweer waer mede den zelve Paepe den voorschreven Michiel van Beddeleem zoude
 ghequetst hebben,
 op welck versouck de voorschreven huusvrouwe vanden zelve Paepe voortghebrocht heift een
zwynespriet ende den deposant die getoocht,
 zegghende dat es den stock waermede den zelve Michiel ghequetst es,
 den deposant den zelve stock in zijn handen nemende ende doen beziende
 ghetuucht dat de onderste pinne vande zelve stock met den naghele es tsaemen inghesteeken
 inde slyncken caeke onder dooghe vande zelve Beddeleem
 zonder bredders te wetene
 Sluit zijne depositie onder zyn hanteeken.

Intendit omme **Michiel van Beddeleem**, heescher,
 jeghens ende in prejuditie van Jacques de Paepe, verweerder,
 dienende voor ulieden mijne heeren burchmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe

Inden eersten, heescher persisteert by alle zijn voorgaende gediende.
 Ende omme byden heescher noch bredere zyne faicten te betoghen,

hoe dat den verweerder, wesende int gheselschap van persone inde marge ghetekent, (*Mahieu Voet*) alwaer den verweerder was kennende dat hy den heescher zoude ghesteken hebben int vuercante van zynen lichaeme,

maer nieuws al naer zyn beste memorie, mijne heeren believen te hooren den voorseide persone hier ghemargineert.

Dat ock den zelven verweerder wesende in vangenesse ende ock naer dien elders zoude dickwils gheseyt hebben ten anhooren vande ghemargineerde personen (*Frans de Schottere, Jacques van Thuune, Pieter van Daele*) zegghende eerst –

dat Michiel van Beddeleem sterfft, mynen hals moet af – ock naer dien hem vermetende - zo waer hy den voornoemde Michiel vynden zoude, hy zoude hem doot steken.

Bet voorts te hooren **Claes vande Walle**, herbergier **inde Zwaene** of **Jan de Muelenaere** die hem presenteerde over den verweerder, niet betaelt en heift tbancquet over de ghezwooren meesters ende chirurageyn - die ten versoucke vande zelven verweerder de quetsuere anden heescher gheinfereert, quaemen visiteeren.

Deintz
Gheste Summe *Janneke de ghesche* by
gheste de *edelman* *ghe*
Janneke de ghesche *Janneke de ghesche*
Janneke de ghesche *Janneke de ghesche*

Iijde july 1596

Hiertoe vraghende de informatie met den intendit byden ballus als heere beleet en naer dien wettelick gherecolleert ten opsiene van de zelve quetsuere, hopende om ghenouch dat den heescher hier mede vulmaect pruefve tzynder itnentie ghedaen zal hebben Mids welcken etc.

De varkens zagen er in die tijd nog helemaal anders uit. Detail uit Pieter vander Borch

Delicten –

Heesch omme **Jaenenken de huusvrouwe van Pieter de Reckemaeckere**, heescherghe
Jeghens **Jaecques DeWorm ende Maeyken** zyne huusvrouwe, verweerders – Injurie

Ghedient den ix aprilis 1596

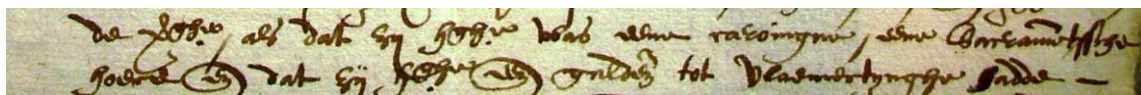
Heesch ende calainghe die midts desen maect ende by ghescrifte ende overgheeft **Jaenenken de huusvrouwe van Pieter de Reckemaeckere**, heescheghe over eendere zyde

Jeghens ende in prejuditie van **Jaecques de Worm ende Maeyken** zyne huusvrouwe,
verweerder opposanten ten andere

Voor mijne heeren burchmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Alvooren tot openynghe ende verstande van het subject faict van injurie ende ter intentie
vande heeschereghe dient gheweten over waerachtich, dat opden eersten aprilis xvc zes en
tneghentich lastleden, tusschen elleven ende twaelf hueren byden noene,
dheescherghe comende vander maerct binnen deser stede,
vergheselschap met zekere andere vrouwe persoon,
heeft de huusvrouwe vanden verweerder jeghens de zelve vrouwe ghevraeght,
hoe dat zy ginc met alzulcke eene derghelicke personaige, ofte ghelycke woorden in
substantie.

Ten welcken also dese heeschereghe, vraeghe waeromme ofte de cause van dien,
heeft hendelynghe de zelve verweerders huusvrouwe,
dheeschereghe overgheseyt veele hooghe injurieuse, defamatoire woorden ende scandaelen,
segghende onder andere publyckelic opde straete ten aenhooren van een yghelicken
deverweereghe, als dat hy heeschereghe was **eene caraingie, eene sacramentsche hoere
ende dat zy heeschereghe eenen guldenen tot Vlamertynghe hadde**

Verzeert (ter correctie) met haeren man en saeterdaeghe lastleden als hy heeschereghe
ghecommen was met den voornoemde Storm van Ypre,
re-itererende ende roupende de selve injurien te meer stonden zy verweereghe byde zelve
heeschereghe.

Daer nochtans de contrarie van dien, omme den juge te ghenoughen,
dheeshereghe hopt te veriffieren, in tyden ende wijlen
dat hy metten voornoemde Storm als doen binnen dien daeghe, niet meer binnen Ypere tot
Vlamertynghe dan elders gheweest en hadde.

By welcken ende dat de zelve injurien ende schandalen allessins zijn repurgierende de
gheestelicke ende civile rechten, als niemant wesende gheoorloft,
zijn even naesten in eere, naeme, fame, levne ofte zyne wandelynghe te blameren,
detracteren ofte te veronghelycken,

zo ghecommen dat tzelve waere der waerheyt conforme,
omme daervan te syne gherepareert ende ghebetert, dheeschere es sverweerderghes laste,
furnierende van dese scherstelicken heesch.

Daer de zelve heeschereghe concluderende, tendeert ten fyne pertinente ende dat by ulieden
heeren sententie diffinitive ende over recht

gheseyt ghewyst ende verclaerst by dat dheeschereghe met goede causen haer becroont ende ghedoleert heeft vande verweereghe,
zal over zulcx de selve verweereghe zijn ghecondempneert te commen ende compareren in
opene ghebannen vierschaere ende in haeren lynewaet, onghegort,
met eene tortse, onghesbrandt van wasse in haer handt,
ende alhier te biddende God van bermherticheit ende myne heeren vanden wet,
vueter naeme van justitie, zegghende hooghe ende overluydt inde presentie vande
heeschereghe ofte haeren man,
als dat haer hertelic leedt es - injurie ende het scandael by haer aengheseyt ende ghedaen
inden persoon vande zelve heeschereghe ende haere familie,
ten onghelycke ende met quade causen,
oversulcx de zelve woorden reclameert ende wederroupt als anders niet wetende van
d'heeschereghe dan deught ende eere, zal bet voorts furnieren over de mise ende de boete
vande heere xxiiij pond parisis
ende ten prouffycite ende voorderynghe van de altaer van onser vrouwe inde kercke van Ste
Jans de somme van xxxvj pond parisis,
met interdictie ende espressen verbode van tzelve ofte meer van ghelycke te doene,
up arbitraire punitie ende correctie van schepenen, zal zy de zelve verweereghe ooc
ghecondempneert in alle de costen vande processe ter costumiere tauxatie,
Biedende dheeschereghe preuue voer die dient met imploratie naer style

8 april – 1596 – Beleg van Calais

Ondertussen was niet ver van Poperinge, de oorlog aan de gang tussen de troepen van de Fransen en Engelsen tegen de Spannaarden, deze laatste onder leiding van de nieuwe landvoogd Albrecht.

Het beleg van Calais liep van de 8ste april tot de 17de april.

Albrecht kwam met veertien duizend man de stad belegeren en nam de stad enkele dagen later reeds in.

Voor Maurits van Nassau was dit dan weer het sein om zich naar Zeeland te reppen om het land aldaar te verdedigen tegen deze nieuwe Spaanse bevelhebber.

Op den 15 april 1596, trock hy de stadt Cales belegeren, - zo schrijft Pauwel Hendricx verder - die aen hem, den 17de der selver maent, reeds overgegeven wiert.

Bij Pauwel Hendrics gebeurt de belegering dus nog minder lang.

Achtervolghens heeft hy oock ingenomen de casteelen van Guines ende van Ham, waerop hy de stadt **Ardres** ging insluiten, de welcke in syne macht gestelt wiert op den **23 meye 1596**. Men soude nauwelicx connen beschryven wat blydtschap in West-Vlaenderen was omme dese victoriën.

De bevolkinge was immers gedeurichlick gedreegt geweest van de Fransche garnisoenen der gesejde plaetsen, van gherooft ende ghebrant te sullen wesen.

De leden van Vlaenderen versochten gedeurichlick aen den aertshertoge, dat hy Oostende, wiens besettinge aen geheel Vlaenderen soo schadelick was, soude believen te belegeren, hem biedende daer toe te geven bystandt vangeldt ende levensmiddelen. Dese bede wiert toegestaen, midts sy daer toe alle nootsaeckelickheden soudent ghereet houden.

Gedeurende de belegeringen van Cales ende van Ardres, maeckten sy groote toebereytselen veerdich tot het voornoemde beleggh. Sy sonden aen het magistraet van Veuren ende Veurnambacht eene lyste over hunlieden quote, de selve gehelsde, allerhande soorten van oorlogsvoorraden, midtsgaders 't getal pioniers, wagens ende peerden die sy moesten doen ghereet houden.

De voornoemde wethouders volbrochten het gegeven last, ende sulcx te liever, midts de inwoonders deser streecke daer over seer verblijft waren, verhopend van haest vande Oostendenaers verlost te wesen. Maer men ginck die wapeninge aen met soo een groot geruchte, dat de vereenichde staten, de selve stadt overvloediglick voorsagen van alles datter nootsaeckelick was.

Den aertshertogh, die van Vlaenderen, willende te vreden stellen, quam op den 28ste juni 1596, met zijn leger voor Oostende aen, maer wetende dat hy op die stadt niet veel conde uutrechtten, trock hy den 4de juli daer naer voor Hulst, die hy sterckelick belegerde.

De besettinge dier stadt was aen die van Oost-Vlaenderen seer hinderlick geweest, ende alhoewel sy sich vroomelick verweerden, moesten sy overgeven op den 22ste ougust; soo dat de stadt Oostende alleen, als straffe voor hare gebeuren, aen den vyandt overbleef.

Als wanneer den aertshertogh voor Oostende trock, ontboot hy soo veel volck uut de garnisoenen der provincie als 't doemelick was, namentlick uut Nieupoort, Dixmuyde ende uut 't fort van Nieuwendamme, daerom de wethouders van Veurnambacht, siende dat het beleggh van Oostende onderbleef, hunlieder hoochbailliu, jonker Charles Heroghe ende meester Gillis Vander Meere, greffier vande notarie, op den 12de juli, sonden in 't leger voor Hulst om aen sijne hoochheyt te vertoonen, dat hy door het uurtrecken der voorseyde garnisoenen, dese streecke in 't utterste perijckel gestelt hadde, van gerooft, gebrant ende verwoest te worden, midts alle de forten vanden Veurnambahtschen dijk onvroosien waren van soldaten, biddende dat hy sodue gelieven de voornoemde steden werder te besetten, ofte ten minsten twee compagnien soldaten te senden, om den lestgemelden dijk te bewaren.

Heet tweede deel des versoecx wiert toegestaen: sy vercregen twee compagnien voetvolck, te weten de gone vanden capiteyn Sanders ende de gone van Jonker Jacob Valcke.

Met de verovering van Calais en het behoud van Duinkerke hadden de Spanjaarden de sleutel in handen van het Kanaal en zij stimuleerden daarmee ook de piraterij tegen de Engelse ende Franse schepen. Oostende bleef echter nog steeds in bezit van de Staatsen.

De Vlamingen drongen bij hun nieuwe landsvoogd Albrecht aan om deze stad te gaan belegeren waartoe ze hem 1200 kronen aanboden. Albrecht leit in juni de omgeving van Oosten verkennen, maar zag geen mogelijkheid tot een belegering.

Pauwels schrijft verder:

Den dieren tydt dier voorleden jaere heerschte, brochte **de peste** voorts.

Het arm volck hadde (zooals het altydt doet in sulcken ghevalle) alle soorten van voedsel gheeeten sonder 't aensien ofte het bedorven ofte schadelick was: waer door te deser tyde vele menschen stierven.

Dit wordt bevestigd door de kroniek van Ramaut, waar we net het zelfde lezen:

Den dieren tydt dieder voorleden jaere heerschte, brochte de peste voorts. Het arm volck hadde (sooals het altydt doet in sulcken ghevalle alle sooren van voedsel gheeten sonder 't aensien ofte het bedorven ofte schadelick was: waer door te dese tyde vele menschen stierven.

20 april 1596 – **Weg met den Gebranden Wyn !** – Resoluties B – SAP 468

Gheconsidereert byden heere, burghmeesters ende schepenen deser stede de groote libertyet ende onstichtighinghe daghelicx meer en de meer gheschiedende deur den dranck vande **ghebranden wyn,**

Zonderlynghe op zondaeghen, heilichdaghen ende andere van abstuentie op welcke daeghen een yghelick ghehourden es hem te gheven tot dueghchedelicke wercken, frequettatie vanden dienst des heeren ende tghehoir van zyn heilich woordt, ter predicatie naer den heesch ende ghebodt van Onse Moeder die heiliche catholicque christen kercke –

hebben van nulyx verboden ende verbieden wel expresselick by desen, conforme die oude cueren ende statuten deser stede, dat niemant – wie dat zy – vercoopende de voorseide ghebranden wynen voor tghemeente by muddekens, halfve, meerdere ofte mindere maete, hem en vercoordere opde voorseide zondaghen, heilichdaghen ofte oock andere tyz marctdaghen ofte weeckdaghen, langhere te venten den zelven ghebranden wyn, **dan**

tsnuchtens tot den ix hueren

op de boete van iiij pond parisis te verbueren byden cooper ende vercoopere, die bevonden wert de zelve neghen hueren te overtreden, wanaff tbeslach doen zullen dofficieren ende dienaeren vande heere, die de zelve boete zullen repliquieren thuerlieden proffycyte, midts tderde den herberghier dies bevonden

Ende omme tzelve te bet ende met meerdere commoditeyt te mogen achterhaelen, hebben insghelicx verboden ende verbieden wel streckelick by desen,

datmen de voorseide ghebrande wynen voordan

niet en sal moghen vercoopen in huusen,

nemaer sal een yghelick die ghehouden wesen te venten opde marcten ofte oopenbaerlicke opde straeten,

op pene van de voorseide boete ende verbodt van tventen van voorseide ghebranden wyn den tydt van eenen jaere, zonder eenighe oogheluyckinghe ofte verdracht, ordonnerende de

Hout uit de bossen

Voorseide officieren ende dienaeren van de heere, daertoe te doene vuterste debvoir van beslaeghe op 't verbandt van haerlieder eedt.

Ende zoomen bevindt de griefvelicke schaede voor desen ghedaen by diverssche landtslieden ende zonderlynghe by de vremdelynghen te lande ende ontrent de bosschen woonende, int affhauwen vande platsoenen ende taillen van elsten,

hemlieden niet toebehoirende,

welck hout zy stoutelick applicueren thaerlieder proffycyte,

weeren vut de bosschen ende oopenbaerlick bringhen ter vente met baerden,

tselves ontvremden de mutsaerden ende ander ghebonden ofte ghemaect hout vut de elste, omme te vercoopen,

hebben insghelicx ende van nyeulx wel expresselick verboden,

conforme de voorgaende statuten daerup ghemaect ende te meer stonden alhier ghepubliceert, dat niemant hem en vercorodere van nu voorts inde bosschen ofte elsten eenich hout aff te cappen ofte hauwen,

hem niet toebehoirende op gheleyt te zyne in stricte vanghenesse ende ghecorregiert te wesen met gheesselynghe ende ban vut den lande van Vlaenderen als van oopenbaere diefte ter discretie van de juge ende zoo wie alzulck hout zal bringhen te coopen by vaerden ten halfe ofte anderssins, buuten ofte binnen baillen, wert ghestrafte met vanghenesse ende arbitraire correctie, naer de mrite an de zaecke ende ter discretie alfooren, boven de verbeurte vande zelven houtte ende boete van iij pond parisis by den coopere, lastende de voorseide officieren, dienaeren vanden heere ende die vande ackerschade, daerup te nemen ghoed regard, op tverbandt van haerlieden eedt
actum ter camere den xxste aprilis 1596
ende ghepubliceert ten bretesque der voorseide stede van poperinghe
tsondaechs den xxjste der zelve maendt
andermael ghepubliceert tsondaechs den 28ste aprilis 1596 .
vernuyt by publicatie ten bretesque den xxijste marty 1598

7 Mei 1596 – Injurie van de ampman – Proces SAP 116

Interrogatoire, intendit ende positiën dienende tot preufve ende justificatie vander intentie, middelen ende faicten die **Pieter de Schottere** als amman ende officier der stede ende judicateure van Poperynghe, ende in die qualiteyt heescher ende protestant van injurien, mainteneert jehghens up ende in prejudicie van **Jaecques de Pape**, verweerder, voor mijne heeren burchmeesters ende schepenen der voornoemde stede ende districten.

We kennen Jacques De pape reeds van zijn zwynespriet.

Alvooren, conforme het disposityf vanden eersten ende tweeden artikel van sheeschers calaingne ende scriftelicken heesch dat opden xxix – 29 - de van maerte laetstleden, zes ende tneghentich, tgen tyde ende huere aldaer ghededucert, den verweerder desen heescher als officier officierende, ende int cas van zijnen executie ende exploicte, heeft aengheseyt veele snoode, calimieuse woorden, scandaelen ende defamatien

Zonderlinghe dat hy heesch was ende es **eenen coedief, eenen bugghere, eenen busseldief, die eenen ketele ghestolen hadde**, die hy voor pandt goet ghelicht hadde, by welcken zoude hij heescher, noch hanghen aen die potente ofte galghe, die es staende opde maerct deser stede ende die den verweerder overzulcx was wysende, ende by het vutsteken van zijnen handt tooghende, metgaders opde circumstantien van desen, met goede redenen van huerlieden scientie ende wetentheyte

Willem Vande Gheys – Willem Rouvroy – Willem de Cuupere – Jan Govael

Item ende also hij verweerder van eenighe personen aldaer jeghenwoordich gheareteert wiert van zijne insolventien ende continuantie van injurien, publicquelic roupende als eene persoon die zinneloos ende qualic was hy verweerder als anders egheene woorden in zijnen mondt hebbende dan dat hy was roupende ende zegghende dien **busseldief, dien schelm, god gheve hem de pestilentie** ende andere dierghelycke eeden, commende in dien voughen ghestoort van ontrent den huuse van meester **Jan Beyens** tot opde Steenen Brugghe, zeyde dat zulcx als hy was desen heescher aenzegghende dat hy tzelve zoude goet doen ende doen blycken, was jammere dat den zelven heescher over zeven jaeren niet ghehanghen en was, want hy tzelve wel verdient hadde, overzulcx dat men hem de roede van justicie die hy es draegghende, beghierde te weeren

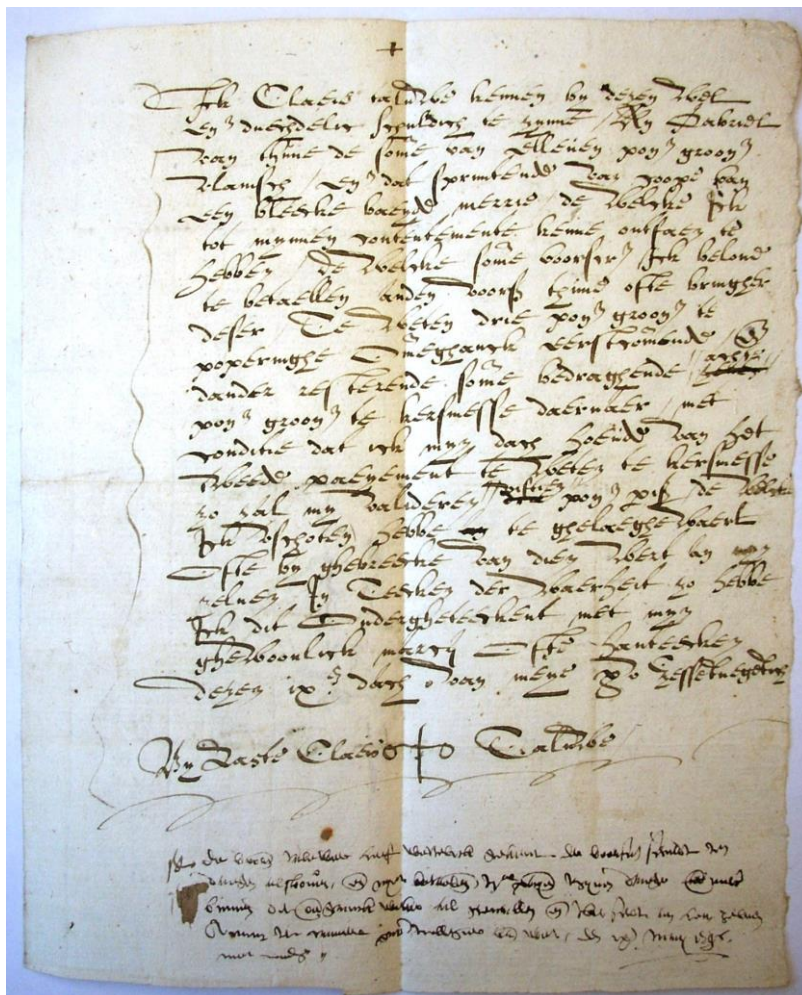
De zelve oirconden

Item ende van dat upden xxxste van maerte, wesende zaeterdach ter plaetsen by heesche presigiert ende designiert, den verweerder iterativelic heeft desen heescher aengheseyt veele onghelycke meerder defamatoire ende scandaleuse blamagien, volghende het vde artickel van zelfs sheeschers heesch, believe mijne voornoemde heeren insghelycx te eeden ende neerstelic te examineren de gheloofweirdighe personen danof vulle kennesse ende zekerheyt hebben

Gheleyn de Coninck – Francois Staelins

Presenterende nietmin ende zonder prejudicie van dien desen heescher ende protestant in confortante ende supplemente van preuve zijnen eedt et jueramentum de evita calumnia, dies noodt wesende

9 mei 1596 - Schuldbrief Claes Taluwe - Los blad in register SAP 246

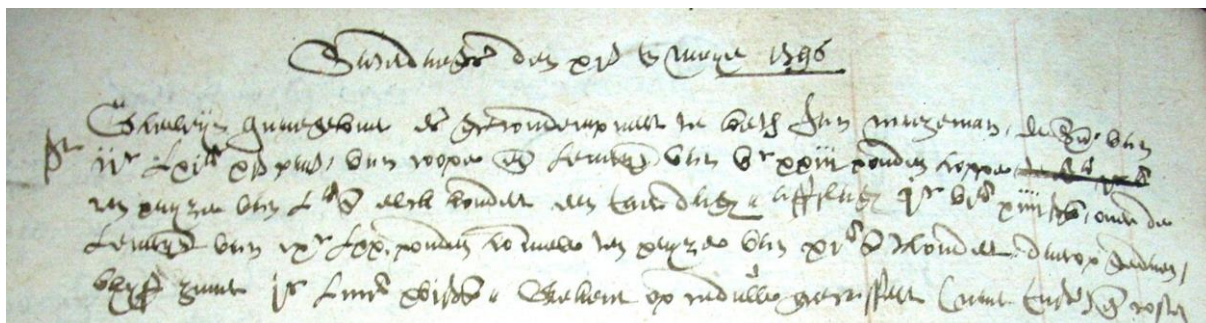
Ick **Claes Taluwe** kennen by dezen
wel ende duechdelic
schuldich te zynne an
Gabriel van Thune
de somme van elfven
ponden grooten vlamsch
nde dat spruutende van coope
van **een blecke baeyde**
merrie de welcke ick tot
mynnen contentemente kenne
ontfaen te hebben -
de welcke somme voorsien
ick belove te betaelen anden
voorseide Thune
ofte bringher deser
te weten drie pond grooten te
Poperinghe ommeganck
eerstcommende
ende dander resterende
somme bedraeghende acht
pond grooten te kersmesse
daernaer
met conditie dat ick dach
horende van het tweede
payment te weten te
kersmesse -

zo zal my valideren vijftien pond xi schele
de welcke ick verschoten hebbe te ghelaeghe
waert ofte by ghebreecke van dien wert an my zelven -
in teecken der waerheit zo hebbe ick dit ondergheteekent met mijn ghewoonlick maerck ofte
hanteeken dezen ix dach van meye anno zessentneghentich
By laste Claes Taluwe

Op de 3de april was er één veroordeling rond de koop van hop en een andere rond het niet betalen van 'aerbeydsloon ende werck'.

Op de 6de april was er één rond de koop van hop net zoals op de 8ste mei.

Op de 11de mei was er één rond de 'coope van een taille van elste.'

Daarnaast lezen we:

Gheleyn Quaghebeur es ghecondempneert te betalen **Jan Mazeman**, de somme van ijc lxj pond x schele parisis van coope ende leveringhe van vc xxij ponden hoppe ten pryze van l pnd parisis elck hondert – een jaer dagh – affslach jc vj pond xiiij schele parisis over de leveringhe van ixc lxx ponden hommele ten pryze van xj pond par thondert daerop gedaen, blyft zuuver jc liiij pond xvj schele parisis. – Gekent op cedulle ghecasseert naer tyde ende costen.

Op de 18 mei waren er drie consentementen die te maken hadden met de verkoop van gronden of goedingen.

Jooris Vysaige

heift ghecocht teghens **Jacob Roens ende Maycken** zijne huusvrouwe de helft van drye ghemeten landts ligghende inde Schoudemonthouck met de helft van de huuse

Item de helft vande schuere ende ovencot ende de helft vande groene catyelen staende upden erfve vande kynde van **Christiaen Bueten**

metgaeders de helft van twee lysen ende twee beddecoutsen staende int huus **ghenaempt Valckenbergh** –

streckende tvoornoemde erfve zuud ende noort – tnoordhende opden steenwech – tzuudhende tlandt van Jacob Christiaen – van westen de here – van oosten Pieter Moenaert – ghelast met een pacht ten prouffte van Jacob Verslype –

volghende tinhouden van de pachtbrieff ende naer texpireren vande pacht van Jacob voornoemd es tzelve goedt noch verpacht **Willem Scherrier** eenen termijn van twaelf jaeren voor xxxvj ponden parisis by jaere ende dat ome de somme van tweentseventich ponden grooten vlaemsch tvoorschreven

Te betaelen met xxv tich ponden grooten vlaemsch ter ervachtichteide ende tresterende by twee paymenten danoff tjste vallen zal vande voornoemde ervachtigheide in een half jaer ende tander payment over de vulle btaelynghe binnen een jaere daer naer

V schele parisis voor godts penninck

Zes ponden parisis voor den aermen van onsen vrouwen prochie

Xxiiij ponden parisis voor svercoopers wyf een hooftcleet

Xxxij ponden parisis tsjaers gheheele goedt ten prouffyte vande aeldinghen van Andries de Buckere ...
Ghehalmpt over erfve upden xxvijde meye 1596

Juni – juli 1596 – Vonnissen – SAP 245

Op de 19de juni waren er twee veroordelingen rond de koop van ‘baeyen’, 2 rond de koop van hoppe en één rond de koop van ‘hommelpersen’. Een andere betrof de koop van ‘huuden’.
Daarnaast was er nog de koop van een huis en werd Jan Quaghebeur veroordeeld als ‘vuldere’ zijn schulden te betalen aan Jacques vander Slype.

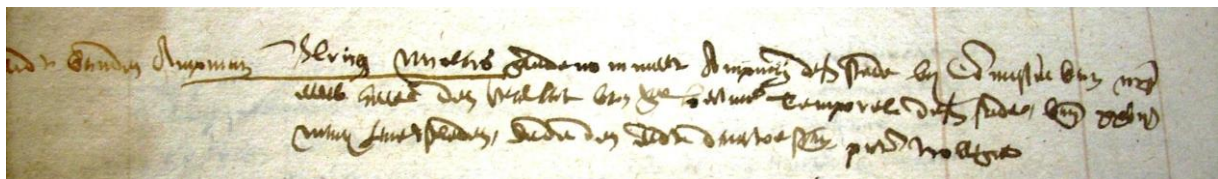
Op de 26^{se} juni was er de koop van een stuk land, de koop van wol en de betaling van ‘yzerwerck’. Daarnaast lezen we:

Michiel van Bethleem es ghecondempneert te betaelen **meester Danneel vander Schoote**, chirurgien, de somme van lx pond parisis over zijn adventeur in de cure gedaen an de persoon van de verweerder.

Op de 3de juli zijn er 4 veroordelingen; één rond de koop van een paard, één rond de koop van hop, één rond een ‘paeyment’. En daarnaast lezen we:

Gabriel van Thune es ghecondempneert te betaelen **Jan Marcelis** v pond xv schele grooten vlaemsch van coope ende leveringhe van **schurse** – ghegroot op cedulle gecasseert ende kosten.

Op de 6de juli was er een veroordeling over de koop van hop maar vinden we ook de eed van de nieuwe ampmā.

Ulricq Nicolas, gedenomeert ampmā deseer stede by commissie van mijn eerweerder heere den prelat van Ste. Bertins temploreel heere deser stede vande xxvij ste meye laetstleden ende den eedt daertoe staende – present tcollegie.

De 13de juli zijn er 7 veroordelingen waarvan één rond de koop van hop. Daarnaast vinden we er drie die met schulden of ‘verschooten penninghen’ te maken hebben. Één betrof de niet betaling van een ‘lyffcoop’ en de ander de aankoop van een paard.

De 17de juli waren er 5 veroordelingen; één rond ‘verteerde kosten’, één rond de koop van ‘eexckens’ en een ander rond de koop van bomen. Daarnaast was er de eis tot betaling van een ‘zekere dienst’ die gedaan werd en de aankoop en levering van een ‘getouwe’.

Op de 20ste juli vinden we nog een veroordeling rond de verkoop van bomen. Op de 21ste juli zijn er drie veroordeling die met hop te maken hebben. Eén veroordeling heeft te maken met de koop van twee koeien en een andere met de koop van een ‘blaerde koeie’. Daarnaast vinden we nog de koop van ‘een taille van elste’.

Op de 27ste juli is het druk, er worden 13 veroordelingen uitgesproken.

De eerste luidt als volgt:

Jan de Paepe es ghecondempneert te betaelen **Pieter de Buuzere, weerd te Leen** xiiij pnd parisis van verteerde kosten ende verandwoorden lyffcoop – ghegroot naer insinuatie ende kosten.

Willem Looten is gecondempneert te betaelen **Pieter Caulchy** iij pond xij schele parisis over ghemaeyt thebbene een partie gers zonder coop ofte voorwaerde.

Verder zijn er 3 veroodelingen die te maken hebben met de koop van een 'taille elst'. 2 rond geleend geld, 2 rond 'waeghenwerck', 1 rond hop en 1 rond de koop van een paard. Daarnaast is er nog één rond de koop van 'baeygaaerne'.

1 juli 1596 – Het Doorneken – Potterstraat - SAP 331

Smaendaeghs den 1ste juli 1596

Jan Jacobssone doude es gecondempneert te zuuveren ende ontlasten **Franchois de Schotter** als vooghd van de kinderen van **Gregorius Cloribus** van eene rente van xij pond parisis tsjaers bezet op tland van de voorseyde kinderen ligghende op de Pottersstraete deser stede **ten Doorneken**, principael ende verloop geldende Willem van Beveren, ende voorgaende dat zo belooft te volcommen metter reconpense van een andere rente van gelde xij pond parisis sjaers den partie ter hand ghedaen by transporte van **Clays Babbelaere**.

26 juli 1596 – Schuld van levering van bier – Renten – SAP° 395

Pieter Devos kent dueghdelick schuldich te zijne de weduwe van **Bartholomeus Liebaerd** – present ende de kennesse accepterende de somme van hondert zes ponden van coope ende leverynghe van biere, dannaf te betaelen liij pond parisis thalf ougste eerstcomende ende de resterende lij pond parisis by twee egaele paymenten dannaf teerste te half ougst xvc zevenen ende tneghentich ende het laetste payment te half ougst achtenneghentich ende niet betaelende payment vande half ougste achtenteghentich tzijne daeghe vuterlick voor texpireren van de maendt van ougst, wert de resterende schult van twee ende vijftich ponden parisis al ghevallen
Alles ter heerlicke inninghe ende executie by alle officieren ende op tverbindt van zijnen persoon ende zijne goedynghen ware die ghestaen ende ghelegghen zijn

Actum den xxvjste july 1596 present Willem de Vos, voorschepene ende Gheleyn van de Clyte, schepen

29 juli 1596 – Het Papelanghemeerschstraetken – Halmen – SAP 366

Willem Gyselen

heift ghecocht teghens **Jan Fobert** als procureur van **meester Andries de Buckere**, blyckende by procuratie speciale ghepasseert voor schepenen vander stede van Poperinghe, in date den xxvij ste july 1596 – ghezeghelt metten zeghel van zaken der voornoemde stede ende upen play gheteeckent J. Mazeman – een hofstede, groot van lande xvj roeden ofte daer ontrent emmers de plecke zoo die ghelegen es ligghende int **Papelanghemeerschstraetken** – de zuutzyde tzelve straetken – van oosten ende van noorden de cooper – van westen Jan de Schottere ende dat omme de somme van xliij ponden parisis den hoop te betaelen ghereet ghelt met den halm
Ij schele parisis te godtspenninck
V pond iij schele parisis te lijfcoope

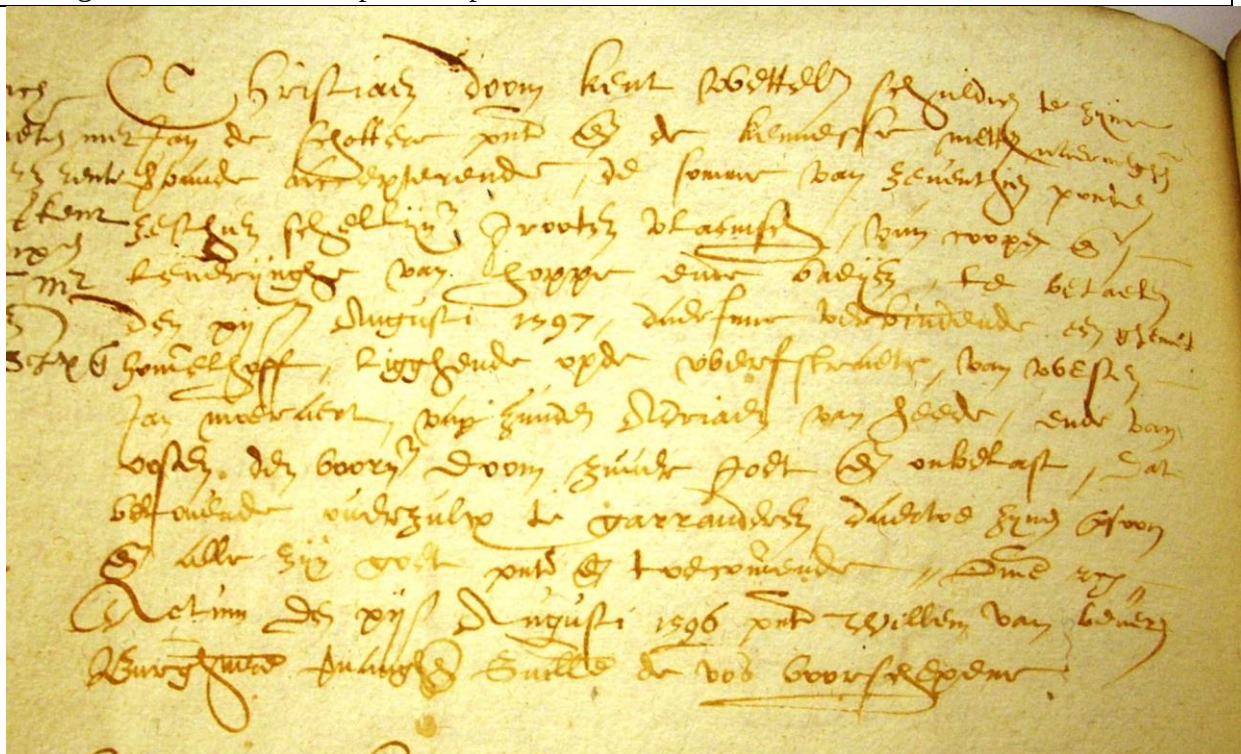
Tzelve goedt es bestaen met hommele danof den block ende den hommell de cooper
toegehoort
Ghehalmpt over erfve – voor zuuwer goedt om zuuwer ghelt
Upden xxix july 1596

29 juli 1596 – SAP 366 – Halmen

Franchois Vander Maerle

heift ghecocht teghens **Bastiaen ende Jan Baert ende teghens Tanneken ende Joossyncken**, huerlieder huusvrouwen, zeventien en half roeden hommellhoff ligghende opt voornoemde straetken – *Papelanghemeerschstraatje* – achter waert totter erfve vanden aeldyngghen van Robert Bourry, de noortzyde de kynderen van Aernoult Bourry, van zuuden de weduwe van Jan Stilte ghelast met viij ponden parisis tsjaers den heere ende dat omme de somme van veertien ponden parisis den hoop
Ij schele parisis te godtspenninck
Drye ponden parisis te lyfcoope
X schele parisis de rouppere ende x schele parisis over schryven
te betaelen te twee payementen ghelycke in voorgaende halm verclaerst es,
ende op ghelycke conditien handt daer anne te slaene te baefmesse eerstcomende
Al ten laste van de blyvere
Ghehalmpt eodem ut supra

12 augustus 1596 – Verkoop van hop – Renten SAP 395

Christiaen Doom

kent wettelick schuldich te zyne

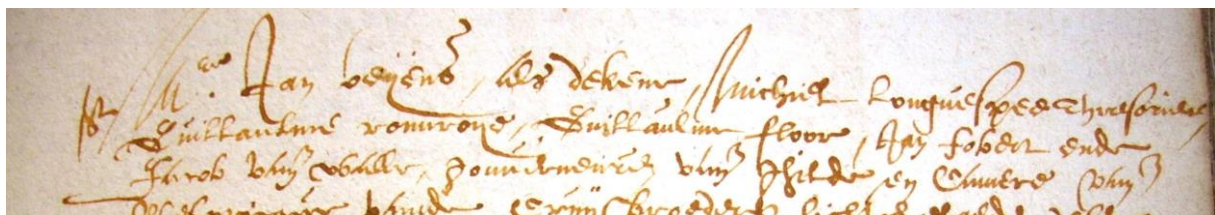
Jan de Schottere present ende de kennesse metten naervolghende verbande accepterende -
de somme van zeventhien ponden zestien schellynghen grooten vlaemsch,
van coope ende leverynghe van hoppe ende baieyen te betaelen den xij augusti 1597,

daerinne verbindende **een ghemet hommelhoff**,
 ligghende opde Werfstraete van westen Jan Moeraert, van zuiden Adriaen van Heede ende
 van oosten den voornoemde Doom, zuuver goet ende onbelast –
 dat belovende overzulcx te garanderen, daertoezynen persoon ende alle zyn goet – present
 ende toecommende – omme cedula
 Actum den xij augusti 1596 –
 Present Willem van Beveren, burghmeesters, vervanghende Guillaum de Vos, voorschepene

12 augustus 1596 – Wolle gekocht – Rentén – SAP 395

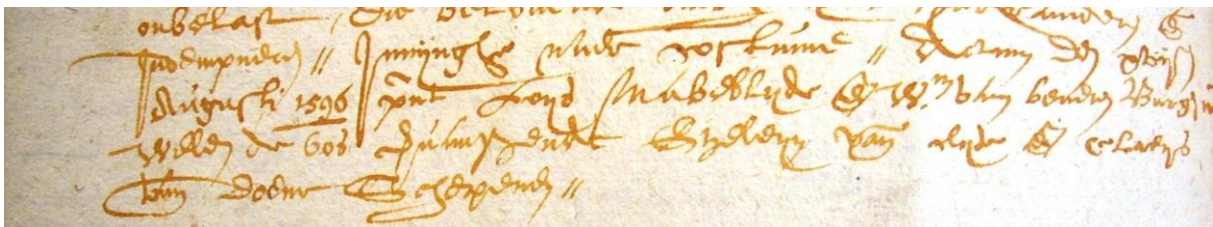
Caerle Bouve kent wettelick schuldich te zyne **Jan Rouvroye**,
 de somme van tweeenvyftich ponden twaelf schelle ende vijf pennynghen grooten
 van coope ende leveringhe van **wolle** ende verschoten pennynghen
 an **Jan Cubers**
 te betaelen by twaelf ponden grooten tsjaers wanaf teerste jaer vallen ende verschijnen zal den
 xij augusti 1597 ende alzoo voorts van jaere te jaere ten ghelycken daeghe –
 de somme van twaelf ponden grooten ghereserveert tlaetste jaer een payment dat beloopē
 zal vier ponden twaelf schellingen ende vijf penninghen grooten
 ende niet betaelende elck payment tzynen respectivelicken daeghe –
 emmers het eene payment eer dat het ander vallen zal –
 wert de gheheele schult alsdan ghevallen –
 daerinne verbindende tderde van het tzevenste deel van de huuse, erfve ende catheilen van
 wylen Heynderyck Sleurs over desen zyde
 ende thuus van daeldynghen van Gillis de Bergh over andere –
 ende een erfvelicke losrente van xij pond parisis tsjaers –
 eertyts ghecocht by Christiaen Loowyck jehens Cornelis Stilte in daten den xxvj in
 hoymaent 1536
 wanaf den debiteur dactie competeert by transporten er dvutwyzen vande originele briefven
 rustende onder Guillaume Rouvroye broeder vande voornoemde crediteur ten desen present
 ende over den zelven zynen broedere de kennesse ende tvoorschreven verbant accepterende
 omme cedula
 actum eodem

16 augustus 1596 – De Cruysbroeders geven een rente aan Jan Jacobssoone - Rentén

Sieur **Jan Beyens** als deken, **Michiel Longuespee** thresorier, **Guillaulme Rouvroye**,
Guillaulme Floor, **Jan Fobert** ende **Jacob Vandewalle**, gouverneuren van de ghilde ende
 caemerre van retorique van **de cruysbroeders, lichtghelaeden**, deser stede,
 hebben ghecocht jehens **Jan Jacobssone doude** ende **Beatrice** zijne wttelijcke gheselnede,
 eene erfvelicke losrente van xvij ponden parisis tjaers,
 den pennynck xiiijde, voor de somme van xxj grooten vlaemsch e munte,
 waeraff de voornoemde **Jan Jacobssoone** ende zyn wyff hemlieden ghekent hebben
 vernocht ende van voornoemde deken, tresorier ende gouverneurs te vullen betaelt,

wanaff tiste jaer vallen ende verschynen zal den xx^o in meye 1597
 ende alzo voornoemd van jaere te jaere totter lossinghe,
 teenen payement, over zulcke ghelde, als waarmede men sconincx domainen zal moghen
 betaelen – daerinne verbindende , eerst drie vierendelen hommelhoff of daerontrent, liggende
 op de Werfstraete deser stede
 eertijts toebehoort hebbende jo. Jan van de Pottelberghe,
 van de noorden de voorschreven straete,
 van westen Pieter van Beveren,
 van oosten Jaecques Floor,
 ende van zuuden de beke
 Item drie vierendelen hommelhoff ligghende metter noordtzyde op de Casselstraete, toostende
 langhs de muelenwech
 Item de helf van zeven vierendeelen hofstede, erfve ende catheilen inden Edewaertshouck,
 Van noorden den schipvaert,
 Van oosten de wech ende aeldinghen van Jacob Beke
 ende van zuuden Francois de Schotter, ghemeene metten zelven Schotter
 Item de helft van vijf vierendelen hofstede met alle de catheilen,
 groene ende drooghe daerop staende inden zelven Edewaertshouck,
 ghemeene met Francsois Deman,
 van noorden den voorseyden schipvaert,
 van oosten de voorseyde Wech ende aeldynghen van Jacob Beke,
 ende van westen de voornoemde Jan Jacobssone,
 alle de voorseyde goedinghen zuuver ende onbelast,
 die belovende over zulcx te garranderen ende indempneren
 Innynghen naer costume
 Actum den xviste augusti 1596
 Present Loys Makeblyde ende W. van Beveren, burghmeesters, Van Doene, schepenen

17 augustus 1596 – Het testament van Jan Jacobssone– Renten SAP 395

Jan Jacobssone doude - ligghende cranck te bedde
 ende hebbende goede memorie ende verstant
 draecht op ende cedeert zijne huusvrouw – deene helftschede vande huuse daerby
 jeghenwoordelick woonende es – staende op den **Ypredam**,
 van oosten de weduwe van Jan Verhaeghe – van westen ende noorden Boudwyn Bueten,
 omme dezelve helftschede by her te bewoonen in erfve ende catheilen haer leven lanck
 gheduerende
 zonder eenighen paght ofte huer daervooren te gheven midts by haer de zelve helftschede
 vande huuse onderhoudende in behoerlicke refectie ende thaeren coste van ghelycken haeren
 leven lanck ghedeurende
 Actum ten huuse van de zelven Jacobssone ligghende crancke te bedde
 ende als noch goet van verstande ende memorie

den voorseide xvij augusti ter presentie ende kennesse van Loys Makeblyde ende Willem van Beveren, burghmeesters ende Willem de Vos voorschepene

30 augustus 1596 – De Oostendenaars vallen aan – Pauwel Heindericx

Nietjegenstaende de troepen die men van wege 't hof ter beschuttinge der casselrie ontving, zijn de Oostendaers wederom gecommen op 't leste van Ougst 1596, met een grooten hoop volcx naer Veurnambacht, ende sy zijn langst 't Vloeymarck, met het leech water; de haven van Nieupoort overgetrocken.

Naer de wachten aldaer verjogen te hebben, liepen ze andermael rooven, branden ende 't volck (volgens hunlieder gewoonte) gevangen nemen.

Het was op de prochien van Oostduynkercke, Wulpen, midtsgaders op een gedeelte vandie van St. Niclaes, Beosterpoort ende van Ste. Walburge, dat sy die woeste daden bedreven.

De huysen ende hofsteden die sedert de inruckinge vanden jare 1590 nieuw gemaakt hadden geweest, wierden, met alle de granen die in de scheuren waren, wederom verbrant.

Menige menschen zyn door desen inval arm gemaect geweest.

Het allarme wiert noch eens in de stadt Veurne ende in de geheele Casselrie geslegen, waer door groote beroerte in 't lant oprees, maer aeler de ceurlingen, die onder de wet van Veurnambacht stonden, ter plaetse des misdrijs qauemen, hadden de vyanden, by 't eerste leech water, hun met al hunnen buyt ende gevangen die sy maeckten hun vertrocken, langst den selven wegh alwaer sy gecommen waren.

Jonker Jan de Brias, heere van Villecourt, die ten jare 1593, burghmeester ende lanthouder vande commune ende capiteyn van vijftigh ceurlingen te peerde was, creegh eene compagnie van hondert ruyters onder 's concincx dienst, ende wiert op 't versoek der wet van Veurnambacht in garnisoene tot Nieupoort gesonden, met last van in de casselrie van Veurne wachte te houden, ende er het gemeente in tijdt van noot by te staen.

1593 – De 3 Zwartzuster gaan werken in het St.-Janshospitaal van Veurne, om er de slachtoffers verzorgen van **een pestepidemie** die uitbreekt in 1595.

31 augustus 1596 – Bomen geveld en gekocht – SAP 395 – Renten

Gillis Wydood stelt wettelick zeker met de persoon van **Willem de Snepere** welcke Snepere medecomparant - kent hem by desen borghe over de voornoemde Gillis Wydood

jeghens **Loys van der Eenode** ende zyn complices

voor de lightinghe ende weeren van zulcke gevelde ende gezaegde boomen als liggende ter hofstede daer Noel Bocquet nu ter tyden woont inden Wipperhouck

waeranne de voorseide Loys prentedeert recht ende actie ende vercoht an den voornoemde Widood by Jan de pape inwoonder van Belle -

Actum ter presentie van Gheleyn de Conynck - hem presenterende over den voornoemde Loys vande Eenode - ende in zyne naeme de voorseyde actie accepteerende -

den laetsen augusti 1596 -

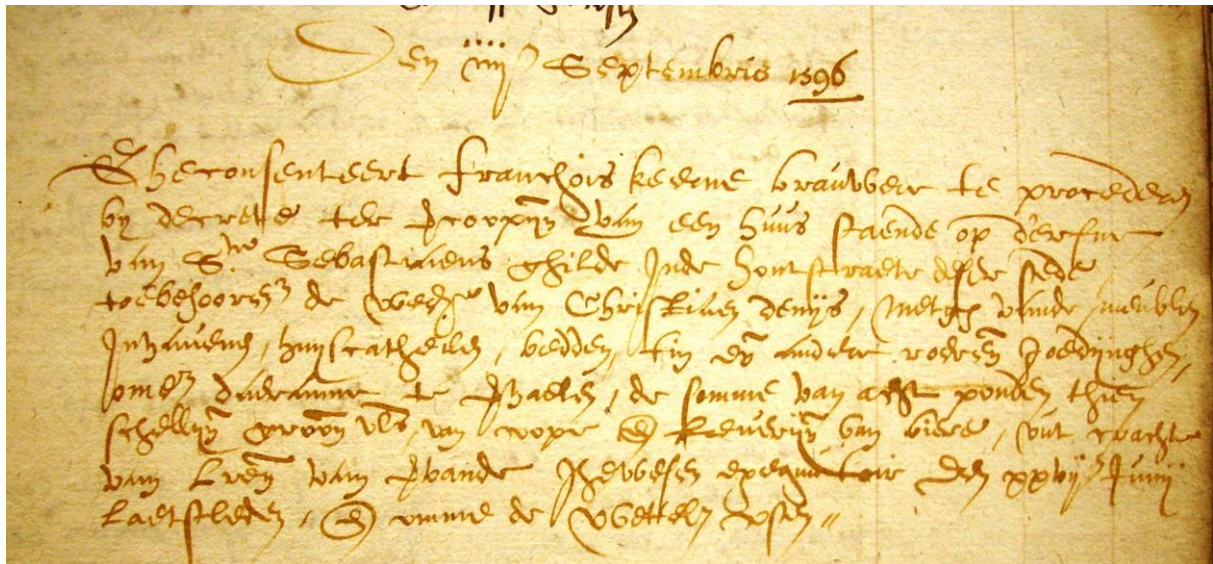
ter kennesse van Willem de Vos ende Alaerd de Roode vervanghende schepenen

4 september 1596 – Brouwer Keerne koopt huis op grond Sint Sebastiaansgilde - SAP 246

Den iiij septembris 1596

Gheconsenteert **Franchois Keerne**, brauwer, te procederen by decrete

ter vercoopynghe van een huus, staende op derfve van **St. Sebastiaens ghilde inde Hontstraete** deser stede
toebehoorende de wedewe van **Christiaen Denys**,
metgaders vande meublen, inhavenen, huuscatheilen, bedden, tin ende andere vordere
goedynghen omme daeranne te verhaelen
de somme van acht ponden thien schellynghen grooten vlaemsch van coope ende leverynghe
van biere,
vut crachte van letteren van verbande – ghewesen executoir den xxvij juny laetsleden ende
omme de wettelicke kosten.

23 september 1596 – **De Wildeman** – SAP 366 – Halmen

Anthonis Bernaert

heift ghecocht tegen **Jaecques VerMaerel ende Francyncken** zijne huusvrouwe
een huus, erfve ende catheylen – moortelvast, naeghelvast ende cavelvast –
staende opde Oude Mart deser stede – ghehaempt **den Wildeman** –
streckende metten oosthende inde schipvaert twesthende op de voornoemde Oude Mart –
de zuutzyde de vischmart – de noortzyde erfve vande aeldynghen van Danneel Caenen –
ghelast met x ponden parisis de heere
ende voorts zuuver goet ende onbelast
Ende omme de somme van twee hondert ponden grooten vlaemsch tvoorschreven te betaelen
met vijfventwyntich ponden grooten ghereet metten halm andere xxv ponden grooten te
Baefmesse eerstcomende
Item vanden halme in een jaer – vichtich ponden grooten vlaemsch ende voorts vichtich
ponden grooten tsjaers totter vullen betaelynghe vande voorschreven somme
Xx schele parisis voor godtspennynck – xxx ponden grooten vlaemsch te lyfcoope
Payment behoudens hy cooper houden zal zijne voorschreven ghestelde daeghen van
betaelynghe – dies nu an hem zelven
Al ten laste vande blyvere
Ghehalmpt voorts over erfve opden xxijde september 1596

28 september 1596 – Christiaen de Berch wordt vermoord - SAP 116 - Nr. 57

“t Merryestraatje” en de moord op Deberch

*Momenteel ben ik bezig in de Poperingse akten van het einde van de 16de eeuw. Daarin vond ik de onderstaande akte waarin er sprake is van de O.L. Vrouwevijver en **het Merryestraatje**.*

*We gingen op zoek naar dit straatje dat we momenteel niet meer kennen.
Een eerste akte luidt als volgt:*

3 oktober 1594 – Merryestraatje & de Onze Lieve Vrouwevijver – Halmen

Jan de Muelenaere heift ghecocht

teghens **Jan Fobert ende Maycken** zijne huusvrauwe –

de helft van twee ghemeten ende een viernedeel lants

hommelhoff zijnde, metghaders **den hommelblock ende alle de pertsen**

ten voornoemde hommelhove zijnde –

den vercoopere toebehoorende medegaende -

ligghende inden Haeghebaerthouck opt **Merrystraetken**

van zuuden tvoorseide straetken – van oosten de coopere – van westen teghens **Onse Vrouwe vyvere ende tlant van de Sacraments Ghilde**

Omme de somme van drientneghentich ponden xij schele ende vj penninghen grooten vlaemsch –

tvoorschreven ghelast met de helft van een losrente van twaelf ponden parisis tsjaers - de penninck xvj –

diemen ghelt de Graeuwe Zusterkes van Sint Jans binnen deser stede –

te betaelene de voornoemde somme met eenen rentebrief van twaelf ponden parisis tsjaers den penninck xvj –

bezet op eene behuude hofstede inden Haeghebaerthouck daer **Jan vande Berghe** nu woont met tverloop van 1° jaere gevallen den ijde sprockeke 94

Item met noch eenen andere losrente van zes ponden parisis tsjaers –

den penninck xiiijde – bezet op drie ghemeten landts inde Peselhouck –

nu ghebruuckt by **Francois Possion** –

emmers zo verre de voornoemde rente van zes ponden parisis aende tbezet van den vercooper niet en behaechde – ende dan ghevallen es de cooper ghehouden ghelycke rente an zes ponden parisis te hypothequeren ende bezetten opt voorschreven vercocht goet

Ende zulck alst tvercochte goet voornoemd vuuten tzelve te betaelen opden eersten dach van sporckeke emmers den maent daernaer onbegrepen - int jaer xvc vijf en tneghentich –

blyvende de voornoemde vercochte goet verbonden in handen vande vercoopere totter vulle betaelynghe – v schele parisis voor goedstpenninck – zes ponden aprisis voor een hoofcleet omme dhuusvrouwe vande vercooper – xij pond parisis te lijfcoope – alle ten laste vanden blyvere

Ghehalmpt voorts over erfve opden ijde octobris 1594

Gelukkig voor ons bestaat er nog een betrouwbare kaart van Poperinge waarop deze Onze Lieve Vrouwevijver te zien is; de Ferrariskaart.

Op het onderstaand fragment van de Ferrariskaart kan men deze vijver gemakkelijk zien liggen, net boven de O van Poperinge. Het gebouw waar het kruis op staat is het klooster van de Benedictinessen. We zien ook duidelijk de Deken De Bo laan, die men in de 16de eeuw nog

de Elsenbruggestraat noemde en we zien de Elsenbrug over de Vleterbeek of Schipvaart ook duidelijk getekend.

Een akte van de 29ste januari 1600 helpt ons om beter het Merryestraatje te situeren.

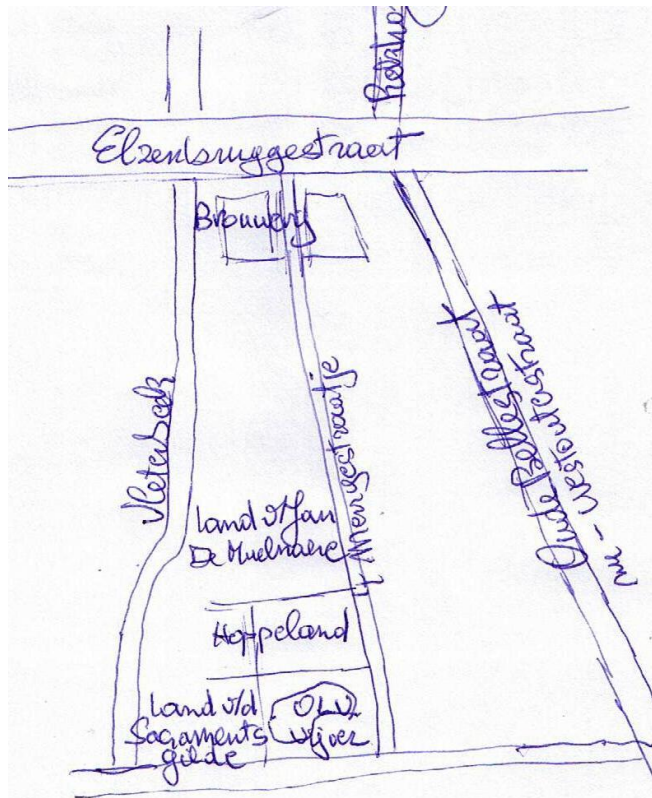
29 januari 1600 – De brouwerij in de Elsenbruggestraat - SAP 395 – Renten

Willem van Neufville heeft ghecocht
jehghens **Margriete de weduwe van Pieter de Schottere**,
met advies van **Claeys vande Doene**, haeren bystaenden vooghd
ende jehghens **Ulricq Nicolas ende Marie** zijne huusvrouwe, dochtere vande voornoemde
Pieter de Schottere ende Margriete,
eene erfvelicke losrente van twaelf ponden thien schellinghen grooten sjaers,
de penninck xvj – voor de somme van twee hondert ponden grooten vlaemscher munte,
wanaf tjste jaer vallen ende veschynen zal den j van sprocle – *februari* - xvjc – 1600 -
ende alzo voorts van jaere te jaere,
ten ghelicken daeghe totter lossynghe die men sal moghen doen ten twee differente tyden alst
de voornoemde vercoopers believen sal,
daerinne verbindende een huus, erfve ende cateilen metter **brauwerie** daerneven staende
in **dElsenbrugghestraete** deser stede, groot van lande twee ghemeten ofte daerontrent, alwaer
de voornoemde vercoopers nu ten tyden zijn woonende - van oosten de voorseide straete, van
zuuden **tMerriestraetken**, van westen het landt van Jan de Muelenaere, ende van noorden **de**
Schipvaert,

voor desen ghelast met xvij pond parisis tsjaers, gheldende de weduwe van **Gillis Clays**, zonder breedere lasten dat belovende over zulcx te garranderen ende indempneren, daertoe verbindende huerlieden personen, met belofte van breedere hypotheque te doen, tallen tyden als de coopere ofte zijns actie hebbende believen sal, ofte op te legghen de helft vande voorseide cooptale penninghen – inninghe naer coustume, etc.

Actum den xxix january 1600

Present Loys Makeblyde, Antheunis Winnebroodt, burghemeesters, Willem de Vos, Jacob Roelens ende Gillis de Roode, schepenen

Hieruit leren we dat de voornoemde brouwerij gelegen was in de hoek van de Elzenbruggestraet en de Schipvaart – de huidige Deken De Bostraat en de Vleterbeek.

Op de Ferrariskaart kunnen we de brouwerij situeren als het bruingekleurde stuk grond in deze hoek gelegen. Het Merryestraatje liep dus tussen dit bruine en het groene stuk en zo richting onderaan de Onze Lieve Vrouwevijver.

En daarmee kennen we ook ongeveer de loop van het Merryestraatje.

Waarom het straatje zo heet, blijft voor mij nog een raadsel.

Zou het gewoon **het Mariastraatje** kunnen zijn, omdat het naar de O.L. Vrouwevijver toeloopt?

'Merrye' is nu eenmaal de oude spelling van 'Marie.'

Dit lijkt mij nog de plausibele uitleg te

zijn.

We leren de omgeving van de brouwerij op het einde van de 16de eeuw nog beter kennen door het proces verbaal dat opgemaakt werd naar aanleiding van de moord op Christiaan de Berch.

We geven hier de volledige tekst.

28 september 1596 – Christiaan de Berch wordt vermoord - SAP 116 - Nr. 57

Informatie preperatoire ghehoort ten versoucke ende beled van **Antheunis Winnebroot**, bally - baljuw - vander stede ende heerliche van Poperynghe op ende en laste van **Pieter Luem** als perpetrant vande homicide ende nederlaeghe by hem ghecommiteert op den persone van **Christiaan de Berch filius Jans**, onghewet jonckman, gheschiet op den xxviiijsde – 29 - septembris 1596

Om de eerste getuigenis direct te kunnen verstaan, geven we even mee, dat Margriet de Schottere, zoals we in de vorige akte konden lezen, de weduwe was van de oude brouwer. De brouwer in 1600 was Clays vander Doene die in de vorige akte haar 'bijstaanden' man was bij het opmaken van de lening die Clays kreeg van Willem van Neufville.

Margriet de wedewe van Pieter de Schottere, overleden ampmann des voornoemde stede ende heerlicheit, oudt xlvj – 46 - jaeren ofte daer ontrent, ghevraeght op de gheschiedenesse vande voorseide nederlaeghe ghetuugt **op haer vrouwelicke waerheit ende trouwe van haeren lichaeme** daertoe sterckelick vermaent – hoe dat op den voorzeide xxviiiijde september laetstleden des avonts tusschen achten ende neghen hueren – de deposant commende **inde brauwerie** van **Claes vander Doene**, heift aldaer gevonden den voornoemde **Pieter Luem** met een haumes – *houwmes* - in zyn hant waer mede dat hy een haeghe ghestopt hadde, inne twerck vanden voornoemde baillius hem ghelaetende zeere ongherust ende ontstelt zoe deposante hem vraeghende waeromme dat hy zo laete hem daer was houdende ende ock de cause van zijne ongerustigheid, waer op den zelven Pieter zeide, ‘Zoude ick niet ongherust zyn, daer es Christiaen de Berch, die wil jeghens my vechten ende ick en weet de cause niet’ – zeide daerop: ‘Zo die eist dat hy jeghens u vechten wille, zo raede ick u hier te blyfven slaepen’ – replicquerende daer op den zelven Pieter, ‘Waer omme zoude ick dat doen, ick en wil niet veghten, want ick en weet van gheen zwarigheid – waer op zoe deposant zeyde, ‘Wel zo laet danne u haumes hier ende draecht een stick van een pertse met u op aventure of den zelven De Berch op den wegh waere om u te verongelucken om u also te defenderen – Ick zal u van hier met een kersse lichten tot dat ghy ter straete vut wezen zult – maar den zelven Pieter zulcx niet begherende es ter zelve **brauwerie** vut ghegaen, naer zyn huus – ende eenen cleenen corten tyt daer naer heift zoe deposante ghehoort van in haere slaepcaemere groote beroerte ende ghecrysch **inde Elsenbrugghestraet** ontrent de baillie van meester **Jan Mazeman** ende doende haer veynster van over twaeter opene, - *dus in de richting van de Vleterbeek* - hoorde den zelven Christiaen roupen tot den voorschreven Pieter – ‘O ghy sacramentsch **buggere**’ – tselve woort repeterende viere ofte vyf reysen, zo dat ten eynde den zelven Pieter Luen zeyde met grote overschoot – ‘Wel Berch, wat wilt ghy van my hebben, ick en begheire op u gheen questie –’ ende zeere haest daer naer es den zelven Christiaen ghecommen lopende tot op de brugghe vande Elsenbruggestraet – zeide de zelve deposante tot de voornoemde Christiaen, niet wetende dat hy ghequetst was, ‘Wel ghy dronckaert, wat maect ghy hier lopende, waeromme en gaet ghy niet huuswaert – verandwoordende daer op den zelven De Berch, ‘Ghy sacramentsche **croeynge**, god gheve u ock **de pestilentie**’ – de deposante sluitende midts dien hare veynstere toe, vreesende van steenwerpen – zonder bredders wetende, sluit hier mede haer ghetuughenesse.

Toch nog een woordje uitleg:

- **Buggere** = *Is een veel voorkomend scheldwoord op het einde vande 16de eeuw. In de schatkamer van de Nederlandse taal vonden we enerzijds als betekenis: ketter. Maar anderzijds ook Paederast, paedico, eene beteekenis die ook het fr. bougre en mnl.*

herite hebben aangenomen (z. ald.). Op ketters en paederasten werd dezelfde straf toegepast.

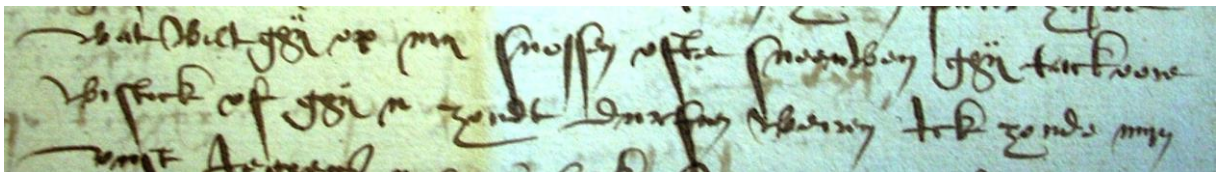
- **Croeynge** = Kreng
- **Sacramentse** = Met het bijvoegen van ‘sacramentse’ wilde men nog eens de zaak bekrachtigen.

Jacquemyne filia Francois Keerne, huusvrouwe van Claes vander Doene, oudt xxxv tich - 35 - jaeren ofte daer ontrent, deposeert by ghelycken eedt ten zelven daeghe ende huere, horende gheruchte van volck in haer **brauwerie**, heift zoe geropen op haer dienstmaerte **Jaecqemyne** compt inne waerts, wat blyft ghy daer maekende – waer op dat Pieter Luem riep van inde brauwerie – ‘Vrauwe compt hier daer es Caenen de Berch – die wil jeghens my veghten, ick darff qualick thuuswaert gaen – waerop zoe deposante zeyde – ‘Ja, knechte, wat zwaerheit hebt ghy onder elckander’ – replycquerende daer op den zelven Pietere – ‘Ick en weet van gheen zwaerheit – zeyde daer op de deposante – ‘Liefver dan questie thebbene zo blyft heir slaepen by Frans, onsen cnaepe, niet jeghenstaende dies es nochtans den zelven Pieter thuuswaert ghegaen ende zeere haest daer naer – zo heift Frans den cnaepe van Claes vander Doene, geropen van boven den zolder – ‘Vrauwe zy vechten’ – de voorseide deposante tselve hoorende, heift met haer cnaepe ende **jonckwyf** – *de meid* - de voorduere ontsloten, commende vooren met een kersse ende hebben ghesien den zelven Christiaen de Berch, commende ghequetst ende Pieter Luen hem naerghevolght – zo zeyde de voornoemde Christiaen tot den zelven Pieter Luem – ‘Waer omme hebt gy my aldus ghequetst?’ – waer op den zelve Pieter antwoorde – ‘Waeromme hebt ghy my eerst ommeghesmeten? Ghy hadt my moghen duer laeten passeeren, want ick en hebbe u niet ghevraecht’ ende schedende also van elckanderen zonder byde voornoemde deposante breedters ghehoort ofte ghesien hebbende; sluit hier mede haer depositie.

Francois Ellebusch de zoone Quyntens, vuldere van zynen style, oudt xxxiiij - 34 - jaeren ofte daer ontrent, ghevraeght op de gheschiedenisse van tvoorseide ghevecht, ghetuucht op zynen eedt daer toe hoghelick ghestaeft, hoe dat op den voorgaende xxviiiijde september laetstleden, des avents tusschen achten ende neghen heuren, hy deposant, wesende in zyn hoff by zyne achterdeure, heift ghehoort dat den voorseide Christiaen de Berch – by dranck wesende – geropen heift – ‘Qui va la’ - tselve wesende by het damheck ofte daer ontrent van meester Jan Mazeman inde Elsenbrugghestraete, waer op dat Pieter Luem van ghelyck zeide – ‘Qui vala’ – wederomme - zeide daerop de voorgaende Christiaen De Berch – ‘Ja, Pierken, zijt ghy daer – ick kenne u wel- daer mede ghelyckende dat den voornoemde Christiaen den voornoemde Pieter an viel, zo zeyde den zelven Pieter – ‘Ja wel, ja wel, Caentgen, wat wilt ghy van my hebben, zouct ghy te vechten, zegghende daerop den zelven Christiaen –

‘Ja ick, ick wil vechten, waer op dat den zelven Pieter voor andwoorde gaf
 ‘En ick en wille niet vechten, zouct ghy my hier den wegh af te legghen? Ick en hebbe op u
 gheen zwaerheit noch questie’ –
 horende den deposant midts dien dat den voornoemde Christiaen de Berch ende den zelven
 Pieter Luem jeghens elckanderen ghevecht hadden –
 maer hoe tselve verghynck ofte wie de zelve quetsuere ghegheven heift is hy deposant danoff
 onwetende midts dat inden nacht was ende ock verre van daer wesende,
 sluut over zulcx zyne ghetuughenesse.

Franchois Lyts filius Pieters, onghehuwet jonckman, oudt xxx – 30 - jaeren ofte daer
 ontrent, **brauwere van zynen style**,
 wonende tne huuse van Claes Vander Doene,
 deposeert by eede daer toe scerpelick ghemaent, hoe dat op den xxviiijste septembris
 laetstleden tusschen achte ende neghen hueren inden avent,
 hy deposant bereet zynde om te gaen slaepen, hoorde commen op de straete den
 voorgenoemde Pieter Luem met eenen **Willem de Cuupere**,
 commende den zelven Pieter vut den wercke vande voornoemde baillien met een hauwmes in
 zyne hand, waarmede dat hy een haeghe ghestopt hadde
 ende staende tsamen op de brugge vande Elsenbruggestraet
 hebbende onder andere dyversche propoosten,
 zo es by ghevalle aldaer toeghecommen den voornoemde Christiaen de Berch, zeere by
 dranck wesende en heift gheseit tot Pieter Luem,
 ‘Waeromme moeste **Hans vander Haeghe** helpen tonnen?’ –
 waerop den zelven Pieter antwoorde,
 ‘Omdat wij tsaemen inder werck ghedaen hebben’ – zeggende daerop den zelven Christiaen –
 ‘T es my verweten inde brauwerie van **Franchois Keerne** dat ick niet en hebben helpen
 tonnen ende dat ghy altyts met my bezich zyt, wat pestilentie wildy altyts met my bezich zyn,
 - waerop den zelven Pieter zeyde –
 ‘Die zulcx zeggen zy spaeren de waerheit, want ick en hebbe noyt met u bezich gheweest,
 zwerende op zulcx syjn ziele –
 replicquerende daer op den zelven Christiaen de Berch,
 ‘Comt ghy tselve zo wel te passe dan ghy muecht **u moere bruuen** – tes my ghelyck al en
 helpe ick nieuwers – daer op den zelven Pieter zeyde

‘Wat wilt ghy op my snossen ofte sneeuwen, ghy tacteene wistick of ghy u zoudt durfven
 weren, ick zoude myn vyt jeghens u hersebecken slaen’ –
 zeggende daer op den zelven Christiaen –
 ‘Hoe weiren, laet ons gaen beneden de brugge,’
 zo zeyde den zelven Pietere, - ‘Wilt ghy tselve hebben – ick zalt u wel hier gheven’ –
 doen zeyde den zelven Christiaen de Berch –
 ‘Ick en wil niet vechten’,
 met welcke woorden den voorseide Willem de Cuupere Pieter Luem gheleyt heift inde
 brauwerie van Claes vander Doene,
 ende den zelven Christiaen de Berch es daer buuten ghebleven,
 waeromme dat hy gheropen heift tot Pieter Luem, -

‘Compt vut, compt vut, ghy schelm, god gheve u de pestilentie – ick hebben also wel twee handen als ghy ende ick zal my zeere wel defendeeren’ –
 met welcke woorden de voorseide **Willem de Cuupere** ghegaen es vut de zelve brauwerie ende heift den zelven Chrisitaen wegh-gheleyt ter straete vut ende es also van hem ghescheden –
 naer dien heift dne voornoemde Pieter begheert naer huus te gaene –
 zo heift den deposant tot hem gheseit –
 ‘Blyft hier by my slaepen of hy u op den weghe vonde, daer zoude mueghen grief ghebueren – ofte eist dat u emmers belieft te gaene, laet doch u hauwmes hier, want waert dat ghy quaempt te vechten, zoudt hem daer mede alomme duere slaen’ –
 waerop den zelven Pieter zeyde –
 ‘Moet emmers zijn dat ick vechten moet - twelcke ick nochtans niet en begheire – ick en zal marr met den **hoezele** slaen –
 gaende daer mede ter brauwerie vut naer huus – ende den deposant opwaerts gaende om slaepen ende de whyle dat hy voor zijn bedde knielde om zijn ghebet te doen,
 zo hoorde hy zeer groot gerichte voor de baillie van meester Jan Mazeman ofte daer otnrent, hem bemoedende dat zy vechten zoude ees terstont nederwaert ghecomen -
 de voorduere open doende, heift aldaer ghesien den selven Christiaen de Berch commende ghequetst ende den ghequetsten heift gheseit tot hem die spreckt –
 ‘Ja, ghy schelm zyt ghy daer ock, god gheve u de pestilentie’ –
 waerop den deposant zeide tot den zelven De Berch –
 ‘Wat ghy nietmaekere, wat wilt ghy van my hebben, ghy zouct allomme questie te maeken ende voorts en duecht ghy niet, maer ghy betraut u beenen wel’ –
 roupende voorts den zelven Christiaen De Berch tot den zelven Pieter Luem, die daer achter quam –
 ‘O ghy buggere, ghy schelm, ghy hebt my thooft gheclooft’ -
 waer op dat Pieter Luem hem zeyde –
 ‘Waeromme hebt ghy my den wegh afghestaen ende ommeghesmeten ende ick en hebbe u niet ghevraecht noch gheen questie op u verzocht -
 gaende mits dien den ghequetsten met zijne moedere ende broeder naer den chierurgien – zegghende ick en zal maer leven tot morgen – ende ick en hadde gheenens quetsuere ghenouch maer Frans – dat es desen deposant, - ‘die wilde my noch meer gheven’ –
 gaende also voorts zonder breders te wetene, sluut den deposant zijn orcontschap.

U moere bruuen = Bruuen of bruien = Eene vrouw beslapen, ook haars ondanks: schoffeeren. In de 17de eeuw kennelijk reeds behoorende tot de platte volkstaal. We kennen het woord ‘rui’ nog in ons woord ‘bruiloft’.

Hoezele = De handgreep

Willem de Cuupere, filius Jans, oudt xxxiiij – 34 - jaeren ofte daer ontrent, dienaere vanden heere ende **bierwerker** van de voornoemde stede, ghevraecht op zynen eedt daertoe sterkelick vermaent omme thebbene verclaers vande waerachtighe gheschiedenisse op tvoorschreven faict –
 ghetuught hoe dat hy deposant op den voorschreven xxviiiijste septembris 96 inden avont ghecomen es met Pieter Luem vande **Nieuwe Maerct**
 al divizeren tot voor de duere van Pieter de Schottere ofte daer ontrent ende daer stille staende es hemlieden toegecomen den voorschreven Christiaen De Berch,
 zeer by drancke wezende ende den zelven Christiaen vraeghende anden zelven Pieter
 ‘Waer omme dat hy Luen altyts quat ghezecht hadde vande zelven De Berch’ –
 op welck vraeghe den zelven Pieter zeyde –

'Dat zulx niet waer en was, vraeghende waer tselve zoude mueghen gheseyt zijn, - zeyde
 daerop den zelven Berch, inde brauwerie van Franchois Keerne
 ende den zelven Keerne heift tselve tot mij gheseit, -
 waer op dat den zelven Pieter zeyde, die dat achter my zegt,
 'Hy lichter anne, zwerende over zulcx zijne ziele, dat tselve niet waerachtichg en was' -
 nietjeghenstaende den zelven Berch altyts persisterende by zynen anzegh,
 zegghende bet voorts den zelven Christiaen tot de voornoemde Pieter Luem,
 'Wist ick of gy u zoudt durfven weren - ick zoude u duer u wesen steken' –
 Waer op dat Pieter zeide,
 'Dat ja, ick zoude my wel durfven weiren, maer ick en beghere niet te vechten –
 emmers naer vele propoosten ende movyvementen by den zelven Christiaen anden
 voornoemde Pieter ghedaen – zo zeyde den zelven Pieter ten eynde
 'Wyl ick of ghy zelve u zoudt durfven weiren, ick zoude u zelve voor u **bachuus** - *bakhuis* -
 smyten ende den zelven Christiaen eenen snyder - *een mes* - treckende, om de voorgaende
 Pieter te griefven,
 zo heeft hy die spreict ten eersten ghesproken ende hemlieden van anderen ghescheeden,
 leedende also den voorschreven Pieter inde brauwerie van Claes vander Doene ende den
 zelven Berch daer buten sluitende,
 waeromme den zelven Christiaen zeere ontrust zynde, roupende thierende ende hem
 vermetende van den aventsluut noch vele quats te doene
 ende dat hy den zelven Pieter zeere wel vutreghten zoude,
 met vele ander vermetelicke woorden ende onredelcik propoosten allessins jeghens de redene
 en equiteit ende den zelven deposant -
 horende de onredelicheit vande voonoemde Christiaen heift de duere vande brauwerie
 ontsloten ende es buuten ghegaen ende heift met schoon woorden den zelven Christiaen wegh
 gheleyt ter straete - vut over de Nieuwe Mart ende voor **tGouden Hooft**
 ende also den zelven Christiaen noch altyts persisterde zegghende –
 'Ick zal dien Pieterken noch tavent dootsteken of hy zalt my doen, hebben' –
 altyts een bloten snyder in zyne handen, willende altyts duere ende weghlopen –
 den deposant zyende ofte ghewaere zynde vande zelven snydere - zocht alle middelen om
 den snyder van Christiaen te weeren maer den zelven Christiaen heift den voornoemde
 deposant ontworstelt - teekende also met zijnen snyder den deposant in zijn wambuis –
 en es also vanden deposant duere ghelopen –
 den deposant zynde dat hy gheen profyt doen en conste es wegh ghekeert over Sint Jans
 kerkhof naer **Claes vander Doene** ende commende voor de zelve brauwerie
 zo hoorde hy groot geruchte van steenen te werpen, niet verre vande baillie van meester Jan
 Mazeman inde Elsenbruggestraet
 maer hoe de zaeke voort verghynck es hy deposant danof ontbeken0e midts dat hy anderssinss
 of naer huus ghynck - sluit hier mede zyne ghetuughenese.

Den goud ghegeven is ghegheven de doordt
 gescreven door maer van noten 1596 ten
 in der bespreken

The image shows a handwritten document in Dutch. The text is written in a cursive script. On the right side, there is a signature and a coat of arms. The coat of arms features a shield with a cross, and above it, a crown. The signature is written in a stylized, cursive manner.

Aldus gheeedt, ghehoort ende gheexamineert de voorseide ghetuughen inde maent van octobre 1596 – toorconde mij als wetschepene – **Gheleyn de Coninck**

Daarmee kennen we nog altijd niet met zekerheid of Pieter Luem de moordenaar van Christiaen Deberch was, maar de kans is wel heel groot.

't Merryestraatje is ondertussen verdwenen, net zoals de O.L. Vrouwvijver, ingenomen door de zusters Benedictinessen.

Een volgende keer hoop ik het eens te hebben over het feit, hoe de zusters Benedictinessen hun klooster in Poperinge zijn gestart in deze voornoemde brouwerij.

Oktober – december 1596 – Vonnissen – SAP 245

Op de 25ste september 1596 zijn er drie veroordelingen. Eén rond geleend geld en één rond de koop van hop en één rond een lening van de 'bedeelders van de disch.'

Op de 2de oktober zijn er twee veroordelingen die te maken hebben met 'verteerde kosten' gedaan bij Jacob van Loovelde. Zo is er nog één op de 5de oktober. Die dag krijgt de chirurgijn Vander Schoote ook nog een veroordeling los ter betaling van een 'cure'.

Op de 23ste oktober 1596 vinden we het volgende ingeschreven:

Gillis De Roode als borghe van **Jan Eickelboul** es ghecondempneert te betalen de weduwe van **Joos de Cuupere**, lxxij pond pariis over het laetste payement van meerder schuld, ter cause vande obligatie ende beloofde penninghen van **den pays** ghemaect vande nederslagh van de voornoemde **Joos de Cuupere**, gheperpetreert by den voornoemde Eickelboul – ghegroot op cedulle ghecasseert ende kosten.

Daarnaast vinden we nog een veroordeling over de koop van een 'taille van elste', één over de koop van een 'brun baeyde peerd' en één rond de koop van hop.

Op 4 december zijn er 4 veroordelingen. Eén rond de koop van hop, één rond de koop van bomen en twee rond een "zeker accoord".

Op 7 december tellen we 5 veroordelingen. Eén rond geleverde diensten en 'vacatien', één rond de levering van 'persen', één rond de koop van een merrie, een andere rond de koop van 'een cupe' en een laatste rond een verlopen lening.

Op 11 december vinden we nog twee veroordelingen rond de koop van hop. En daarmee kunnen we dit jaar afsluiten.

11 oktober 1596 – Een baeyde vilcke – Renten –SAP 395

Clays Talewee kend schuldigh tzyne

Jacob Talewee x pond grooten vlaemsch van coope ende leveringhe van **een baeyde vilcke** te betaelen tSinte Jansmesse midzomers 1597

emmers binnen xiiij daeghen daernaer onbegrepen –

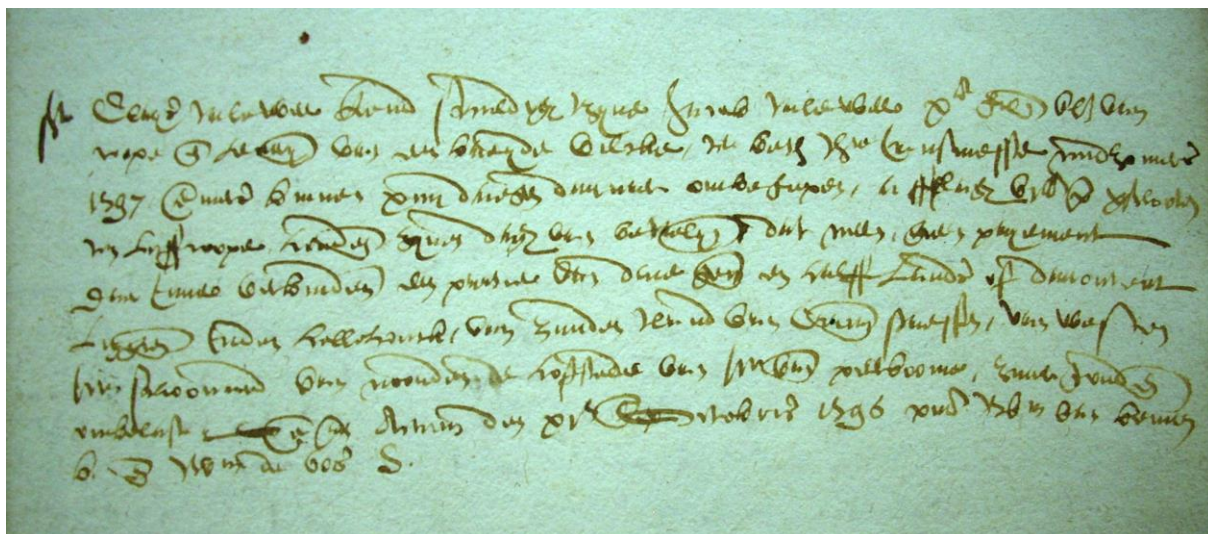
affslaghe vj pond parisis verschooten ten lyfcoope houdende zijnen dagh van betaelinghe – dat meer gheen payement – daerinne verbindende de prisie van drie gemeten en halff lande of daerontrent ligghe inde **Hellehouck**, van zuuden tland van Christiaen Paessen, van westen Pieter Schoonaerd – van noorden de hofstede van Pieter vande Peerboome – zuver goed ende onbelast

Over recht

Actum den xj ste octobris 1596 –

Present Willem van Beveren, burghmeester ende Willem Devos, schepen.

Vilcke = vrouwelijk veulen

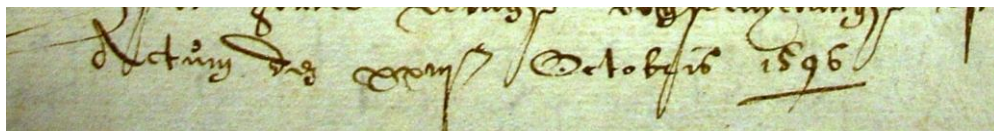

23ste oktober 1596 – Nog twaalf paar volks op de Bruiloften – Resoluties – SAP 468

Gheconsiderert byde heere, burchmeesters, schepenen ende raeden deser stede,
de jeghenwoordighen benauwden tydt van de oorloghe,
dierste van alderhande leiftochten
ende de val vande principale neringhe ende traffycke van de stede,
daertoe de groote liberteyt ende desordre van tghemeente ghelyckende eene generale costume
int houden vande brudloften, festinen ende maeltyden vande kerckghenghen vande vrouwen
vuten kindsbedden, hebben gheordonneert, ghestatueert ende verboden,
ordonneren, statueren ende verbieden wel expresselick by desen,
dat gheene insetene niet meer buuten dan binnen den baillen, wie dat zy, voordan en zullen
moghen houden verghaderinghe van bruuloften, breeder ofte meerders dan van twaelf paer
volck ghenoods ende ghestande persoonen ende zonder ghesleep van de kinderen ofte andren
noodeloosen volcke
op de beote van vj pond parisis van elck paer volcx dat bevonden wert aldaer boven
tvorseide ghetal van twaelfve,
danaff de twee deelen ten proffycyte van de ghemeenen aermen inden disch van St. Bertins
ende tderde deel ten proffycyte van de anbrynghere,
lastende de dienaren vande heere aldaer present dies te nemen zorghvuldigh toezicht op
tverbandt van huerlieden eedt
dat oock vande zelve brudloften gheene langhere maeltyden ghehouden en werden dan van
twee daeghen,
te wteene vanden buudlofdaeghe ende des anderren daegs zonder te continueren ofte houden
verghaderynghe van derden daghe op de vorseide boete van elck paer volcx ende te bedeele
alsboven,
welck ordre van xij paer volcx
onder mannen ende vrouwen zonder meer
zal onderhouden wesen in ale verghaderinghe van kerckghangers ende festynen
ende zonder gheselp alsboven
opde zelve boete ende te bedeele alsboven,
zonder eenighe dissimulatie ofte verdrach
folio 52

De brouwers en het graan

Item ende overghemerckt de continuance vande dierste vande graene, besonderlicke tot den noodruft van tquad ghemeente int backen vande broode ende daertoe byden zelve heere, wet ende raed gheconsidereert allessins van noode tzyne zorghvuldighen tozeicht jeghens de consumptien van rogge ende tarwe inde brauwelen van biere, conforme de placaten sconincx ons heeren, daerup ghemaect ende alhier voor desen ghepubliceert, hebben ghestatueert ende wel sterckelicke verboden, statueren ende verbieden wel streckelick by desen, dat van nu voordan gheene brauwers ofte bauweghen zullen moghen verbruwen enighe tarwe ofte rugghe in haerlieden bieren, ofte tzelve graen te minghelen in haerlieden moultten opt verboodt van haerlieder ambacht den tydt van een jaer, ende ende boete proffycable ter discretie vander wet ende overghemerct de conferentien van alle justicieren ende officieren belast zyn byden inhouden vande voorseide placatne sconincx ons heeren, te procureren ende voorziene, metghaders te ordonneren ende statueren alle dat zy noodich bevinden, omme de aerme ghemeente te verschoonen ende soulagieren, jeghens de voorseide consumptie ende slete vande voorseide graene van tarwe ende rugghe inde brauselen van biers, zoo belastenen van wegghen alsboven, den dienaeren van de heere ende andere in rede beslach vermoghende te nemen zorghvuldighen toezicht, inde graenmaerct ende elders, opden coop van graene, die de brauwers zouden bestaen te doene, boven dat hemlieden behouft ofte van noode es, ter slete van haerlieden broodt van ghelyckx zonder eenighe oogheluyckinghe ofte verdrach Actum den xxijste octobris 1596

12 november 1596 – 550 pond hoppe gezakt en gepakt – SAP 395 – Renten

Passchier Menaerd kent ontfanghen thebbene van **Boudwyn Oudegherste** - vc l ponden hoppe - gezact ende gepact - voor een gemet coorne bezayt op de landen van de voornoemde Passchier - tzelve coorne by den voornoemde Oudegherste te kiezen ter ougste 1597 - op zulck land ende gemet als hy ten zelve tyde zal willen denumeren - tselve gepene coorne verbindende inde handen vande voornoemde Oudegherste omme tzelve by hem te hoven ende tzyne proffytte te employeren - als zyn propre ende eyghen goed Actum den xij novembris 1596 - Present Matheus Trystram - schepene - vervanghende Willem van Beveren - burghmeester

29 november 1596 – Steen heeft een rente van het Gasthuis – SAP 395 – Renten
--

Gillis Steen

kent schuldich te zijne over **Anthonette Stalins** – gasthuusmeester deser stede

Pieter Quaeghebuer, één vande gasthuusmeesters de kennesse accepteerende,
de somme van veerthien ponden grooten van verlopen losrente te betaelen met zes ponden
grooten te Sint Jansmisse midzomers 1597 – gelycke zes ponden grooten talder heiligmisse op
tzelve ajer 1597 ende de resterende twee pnden met noch vier ponden grooten talder
heiligmisse 1598 daerinne begrepen de betaelynghe vande zelve rente van twee ponden
grooten tsjaers die vallen zullen ten toecommenden jaeren 97 ende 98 – verbindende daerinne
vier ghemeten voorne als men bezaeyt opde landen van zijnen pachte metgaders zijnen
persoon ende alle zijn goet – present ende toecommende
Omme recht
Actum den xxix novembris 1596
Present Makeblyde, burghmeester, vervanghende Willem de Vos, voorschepen

3 december 1596 – Vonnissen - SAP 245 – Register van de vonnissen

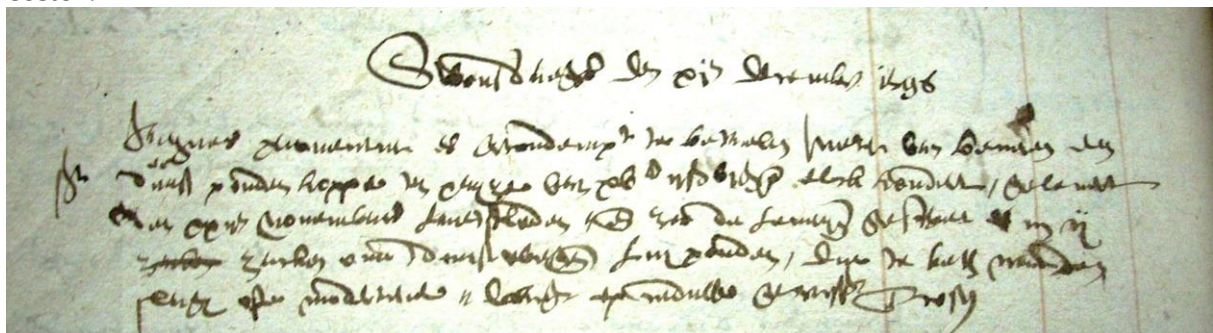
Franchois Diedeman als borghe ende principael over **Jacques dePape** es ghecondempneert
te betaelen **Hendryck Dierycx** als vooghd over **Dieryck Wulfnaerd**
de somme van vij pond grooten vlaemsch van accorde van coop van ij m - 2000 - ponden
hoppe – ghegicht op cedulle in den greffie ghebleven ende kosten.

Saterdaeghe den vij december 1596

Jan vande Goesteene es ghecondempneert te betalen **Jooris Visaeghe** xxij pond parisis van
coope ende leveringhe van persen – ghegicht op cedulle ghecasseert ende kosten.

Swondaeghe den xjste december 1596

Jacques Proventier es gecondempneert te betaelen **Pieter van Beveren** een duust ponden
hoppe – ten pryze van xx pond ij schele vj deniers parisis elck hondert – geleverd den xxijste
november laetstelden ende zoo de leveringhe gheschiet in ij zacken over dien weghende liij
ponden – dye te betaelen naerden slagh ofte moderatie – ghegicht op cedulle ghecasseert ende
kosten.

20 december 1596 – De assysen op het bier en de Spanjaarden – Resoluties B – SAP 468

Burghmeesters ende schepenen
considerende,
dat dincompste ende logement vande drie copagnien spainjaerden
alhier houdende garnisoen
soude moghen causeren groot interest ten ordinairen incommen vande assysen ende rechten
vnde stede, ter cause vande libeteyt van tghemeente,
lichtende de bieren by vaetkens, kitten, kannen ofte andere maeten vut de brawuerien, zonder
te betaelen trecht vande stede,
hebben gheordonneert ende ordonneren by desen,

te doene de herpublicatie vande cueren ende statuten daerup ghemaect vyden heere, wet
ende raedt
zoo wel van de xviii ste in hoymaent 1595 als vande xvjste novembris 1593 met expres beve
lvande zelve strictelick te onderhouden.

Ende omme te furnieren an tvoorseide garnisoen
haerlieden toestaenden dranck, zonder tlast vande assyse,
hebben toeghelaeten **Jan de Backere** in een quartier
ende de wedewe van **Antheunis Cortyl** in anderen quartiere,
te vente **grootbier** van zes ghuldenen de tonne, ten pryse van vyff grooten den stoop ende
cleenbier tot een blancke den stoop,
voor de coorseide soldaten ende gheene andere
verbiedende wel expresselick alle de brauwers ende brauweghen vander sede, haerlieden
cnaepen, deinstboden ende andere vande huuse,
eenighe bieren te venten ofte leveren voor gheldt ofte ghifte de vorseide soldaeten haerlieden
paigen ofte vrouwen
ofte oock de ghemeene insetene deser stede wie dat zy
op de boete ende amenden byde voroseide cueren ende staturen ghedisponneert
metghaders tverbodt van haerleider ambacht,
den tyhdt van eenen ajere, ende bovendien vande myse van vyftigh guldenen daerby
ghegheven
verbiedende van ghelycken den voorsiede Jan de Backere ende weduwe yaemndt anders
eenighe bieren te venten dan voor de soldaeten, hemlieden capiteynen, vrouwen ende paigen,
op de boete van drie ponden aprsiis van elcke canne ofte andere maete – groote ofte cleene –
dies bevonden synde, tbier ende kannen ofte andere maete verbeurt
ende op tverbot van haerlieden tappen ende venten
alles tzelve zonder eenighe dissimulatie, oogheluyckinghe ofte verdracht
actum ter camere den xxste decembris 1596
ende ghepubliceert ten bretesque den xxijste der zelve maend.

Der wol mist und reht wirt wol zshnijden han, Aber ein gutter augst is al bößeren kan.

*Die wol mist en sijet: diesal wol majen,
Maer een goetsen doot: moet al verfragen.*

*Qui bien fume et bien seme aura bonnes moissons,
Mais le bon Aoust en fin paye les facons.* 5

